

האיירה פניך על עבדך

יצא לאור ע"י

מערכת ברסלב

החומר הנשמה של מבקשי ה' באורו הברור של רבינו הקדוש רבי נתן מברסלב זי"ע

שנת תשפ"ד

הג' הפכה

מה רוצים מאתנו בעקבתא דמשיחא?!

לא. אלא: "אף אחד לא ראה בו אף פעם כלום. הוא לא היה צדיק ניסתר. הוא היה יהודי שלא התיימש מלקוות, הוא המשיך בתמימות לעשות את כל מה שהוא יכול, וכך זכה לסיים את חייו עלי אדמות".

אם אני קם בבוקר ואומר "מודה אני לפניך", בשביל לעשות את זה אני צריך להתגבר על אטימות וקיפאון-נפשי כמו צדיקים ששברו את הקרח כדי לטבול בנהר קפוא.

מתוך הירידות והמשרים שעוברים עלינו. דווקא מתוך ההסתרה והחושך הרוחני השורר בעולם, נדרשת מאיתנו בעיקר אמונה.

הגלות והסבל הנורא שעברו אבותינו בארץ לא להם בתוך הטומאה של מצרים השפיעה עליהם ובלבלה אותם מאד. נשאר להם עוד הרבה זמן להיות שם כדי לגמור לגמרי את התיקון, אבל הם נהיו כבר כל כך דומים למצריים, שאם הם היו ממשיכים להיות במצרים, הם היו הולכים לאיבוד. הקדוש ברוך הוא היה חייב להוציא אותם משם בשיא המהירות.

הייתי רוצה לכתוב ספר שמתחיל כך: "כבר מנעוריו ראו שאין לו סיכוי. הוא לא הלך בתלם, הוא היה ילד מבולבל ומפוזר. אף אחד לא חזה לו גדולות..."

ואם עוברים עלינו יותר משרים, זה לא אומר שאנחנו שווים פחות. ההיפך הגמור. זה אומר שיש לנו כוח לעמוד במבחן שאף אחד לפנינו לא עמד בו. את 'תיקון העולם' דווקא אנחנו נבחרנו להשלים ולא אף אחד אחר.

הקו שיאיר לך את החיים
אמונה. ביטחון. התחזקות. שמחה.
02.5.808.321
נייע, שיעורים, סיפורי התקרבות, שיחת חברים, ועוד
24 שעות ביממה

על השבוע הכי הרב מאיר רוננבוים שליט"א ירושלים
שתיים 500 גלימות
לרגל הולדת בנו למנחם"ש
על השבוע הכי טוב יוסף מוהר שליט"א בית שמש
שתיים 500 גלימות
לרגל שמות אירוס בני הברוך אפרים פישל"י למנחם"ש
על השבוע הכי טוב יוסף מוהר שליט"א בית שמש
שתיים 500 גלימות
לרגל הולדת בתו למנחם"ש
על השבוע הכי טוב יוסף מוהר שליט"א בית שמש
שתיים 500 גלימות
לרגל הולדת בתו למנחם"ש

מבקשי השם שמצאו מנוח
בצל רבינו הקדוש

בצירוף חמדתי

וינגן אהרון אל השם

ברוך לב

לרגל ימי הפסח הקדושים, בצאת כל יהודי ממצרים שלו, מוגש בזה סיפור אמיתי של גאולת נפש. התרחשות פשוטה מן החיים. ניסיון אישי קטן - אולי קצת-יותר-מקטן, תחליטו אתם - שהוכרע לטוב ברגעים יקרים של אור ה'. יש קונה עולמו בשעה אחת, של התבודדות.

או מתבגר, אוהב שירים. שמיני להוריו, במשפחה מבורכת שיש בה עוד שלושה אחיו. תלמיד תמים מתוך עשרים ושניים נוספים המצוטופים בכיתתו של רבי פיקסלמן.

בחור מן השורה, אחד מתוך ארבעה בחדר הפנימיה, אוהב לזמזם חרישית ולפעמים גם להלחין. מנסה ללמוד ולהתנהג טוב יותר. מתאכזב כשזה לא הולך. משתדל להתייחס יפה לחברים. קורה גם שפגוע מהם אך לרוב מתרצה לסלוח. אבדך צעיר מן החיים, נשוי רביעי בבית השווער והשוויגער המגדלים בביתם עוד חמשה צעירים ממנו. אחד מתוך שניים מאושרים, הורים טריים לפעוט נחמד בן שנתיים ולתינוקות רכה, הנושאים יחד עינים בתודה אל משמח עולמו ומיחילים אליו שיתן גם להם את אכלם בעתו.

באותן דקות פשוטות כל כך, שב אהרון לחוש את אהרון האמיתי. ראה אותו שוב כפי שלעולם לא ראהו כך אלפי מעריצים הצופים רבות לעברו ומציינים לעצמם איזה אהרון. אין לו מושג איזה. אהרון שאינו הוא. אילו היו רואים את אהרון האמיתי, לא היה נדלק זיק בעיניהם הבורקות, גם לא במצלמה שבדיהם.

לפעמים, בסערת המצב, הם גוררים אחריהם גם את עיניו שלו. גורמים לו להצטרף אליהם, שיראה גם הוא את אהרון שהם רואים. יתפעל עמם ועירץ, ישתבח בתהלתו. בזמנים כאלה, מצטמק אהרון אמיתי שבפנים. נעשה קודר. מסוכסך בסתירה פנימית קלושה. מרגיש כי עיני השי"ת רואות עכשו את אהרון המציאותי, האמיתי, בעוד שהוא והקהל מביטים לעבר אהרון אחר.

באישון ליל, על המרפסת שבבית, זוכה לפעמים לרגעים המשיבים לו את מציאותו הפשוטה, כפי שהיא גליה וידועה תמיד לפני בוראה. יש ושוהה בדומייה בתחושת הפשטות הזאת, מתעטף בה בטבעיות, מבטיח להתכסות בה לעד.

לפעמים היא מזדמרת מתוכו, מציאותו הפשוטה, ועולה מנפשו בהמייה של ניגון, כואב או שמח, מעין לחן נעים או אנחה אישית על חייו. ברבות הימים היא פושטת צורה של אהרון הפרטי, מתעבדת ומתקשטת ולובשת צורת שיר נוסף מבית היוצר של אהרון המפורסם. אלפים ימזומו בה את עצמם - אולם זמזום אחד מכל אלה אינו דומה ולא יהיה דומה לזמזום המקורי, האישי, שנחבב במרפסת מתוך לוח לבו של אבדך פשוט כמו כלם.

סתירות פנימיות אלה וכאלה, חזרו על עצמן הרבה

התבקש אהרון לתרום מכשרונותיו ולהשביח את עיבודי לחניהם של מלחיני החצר הוותיקים. לימים אף העז להציע לראשי המקהלה להשמיע ברוב עם את לחניו האישיים שלהלכו והשתבחו - ואכן אלה נשאו חן והתחבבו מאד על הרבי ועל קהל ההמונים עד שהפכו לניגוני-קבע בזמירות שהושרו במעמדי קודש, ואף בבתים ובהיכלי השיבות.

שמו הלך לפניו והוא נקרא להשתלב גם במקהלות חסידיות נוספות, בחצרותיהם ובמעמדי אלפיהם. דמותו הביישנית נראתה שוב ושוב מופיעה בהסגנות על בימותיהם של בעלי מנגנים מפורסמים, לעת התאספויות המונית, והוא הפך להיות מוכר ביותר. משפחתו הצנועה, בית הוריו וחונתו, די התכבדה בו. הצעירים ביניהם, שמחו להישאל ולענות שוב ושוב כי אכן הם קשורים אליו משפחתית.

צילומים רבים של דמותו, בצירוף ידיעות שונות על אודותיו, פרסמו להמונים את השהות המחוייכת עם הגדולים בעולם הזמר, מאחורי הקלעים ועל גבי הבמות. בני נוער הנוטים להתפעל ולהעריץ דמויות ושירים של אמנים מתפרסמים, רחשו לו אהדה רבה והתרגשו להימצא בקרבתו.

**עומד להתקיים
בעוד שלושה חודשים
מעמד יוקרתי כביר,
שערם היה כמותו
בתולדות החסידות,
בהשתתפות הקהילה
כורה, מקצווי תבל,
ובנשיאות ועוכחות
קרבי שליט"א עם
כל רבני וראשי אנ"ש**

ניגון כואב

בעולם ההווה, ואולי גם בעבר, רבים יטעו לטוש עינים בקנאה לעבר חיים כאלה - הנראים כמטפסים במהירות מסחררת על סולם הצלחה חברתית ויצירתית, ואף מביאים בכנפיהם 'מתן שירה בצדה' בשפע שלמונים, פרסום וכבוד.

אך בתוך כל המציאות הנוצצת - הסגונית, הפורחת והמשגשגת - חי אבדך אחד, בשנות השלושים לחייו, לבפש נבוכה קצת, שלא תמיד זוכה לשמחת חיים.

אהרון.

אבדך רגיל הוא זה. בן וחתן, אח וגיס, בעל ואב, שכן וחבר. אכן חננוהו משמים בכישרון מסוים, כמו רבים מישראל המוכשרים בתחומם, אך לא עוד.

כיהודי - העוצם עיניו בקריאת שמע ובשלוש תפילות שמונה עשרה מידי יום - מצא גם אהרון את עצמו ברגעים אישיים בינו לאלוקיו. מבקש בפשטות קשר יציב, קיום מצוות כהלכתן והצלחה מן החטא; מתעורר לעתים לחפש אחר חלק יותר קבוע ומאיר בלימוד התורה.

גם הוא נקלע בחסד עליון לרגעים שקטים וטבעיים של בית ולבד, בהם פוגש את עצמו כפי שרגיל היה לפגוש תמיד את אהרון פייבלום בהיותו ילד רגיל, רך

אהר'לה

נקרא לבעל המעשה 'אהרון פייבלום' - בתקווה גדולה שאין תחת השמש נברא הנושא שם זה. הוא נולד למשפחה חסידית יקרה והוריו המסורים שלחוהו בילדותו ובעניויו להתחנך במסודות חינוך מעולים.

לבם שש ושמוח לראות ממנו נחת רגילה ומקובלת. נוח היה להם, לבריות ולשמים. בהתנהגותו הטובה, הפשוטה, השתדל - כדרכם של בחורים - להצניע בינו לבין עצמו את מעברי נפשו ולהעניק להוריו את השקט הנצרך לאבא ואמא עסוקים, המנהלים בית מלא ברכת ה'.

בהגיעו לפרקו זכה להינשא לזוגתו, אף היא מבית יהודי יקר וטוב הנמנה על עדת ישורון. ענבי גפן בענבי גפן העלו ב"ה כרם נאה ומתקבל. שנותיו הראשונות כאבדך, עברו עליו בתוך כדי לימוד כלכלי - ולא ארכו השנים עד שבחסידי שמים נתבדך ביתו בפירות מתוקים כמותו.

כבר בילדותו הגללו באהרון ניצנים ראשונים של כשרון מוזיקאלי מיוחד במינו. נגינתו ושירתו, ברגש רב, נעמו מאד לשומעיהם. הוריו הכירו במתנת שמים שנתבדך בה - ושילבוהו, לצד לימודי הקודש, בשיעורי נגינה פרטיים שקיידמו אותו בתחום זה.

בנעוריו אף החל להלחין מפעם לפעם שירי שמחה והתעוררות, שהתפרסמו בקרב משפחתו וחבריו ונגעו בלבבות. בשנים הן לא הירבה להתעסק בפועל במוזיקה - בהיותו בחור מן השורה בישיבה - אך תמיד התעניין במה שמתחדש בעולם הנגינה והכל ידעוהו למיבין אמיתי בריו הצליל והשיר.

לאחר נישואיו, החל להתעמק יותר באומנות העיבוד המוזיקלי. התקדם שלב אחר שלב עד שבחלוף שנים אחדות - עוד בטרם הגיע לגיל שלושים - הלך והתפרסם אט-אט כמלחין ומעבד מוכשר. במשך הזמן החל להתפרנס מן מכר בכבוד - ולבו מלא היה בתודה תמידית לבורא ית' על אומנות משמחת ונקיה שנתבדך בה.

מלחינים ואמנים מבני הציבור החרדי, התעניינו מאד בכוכב העולה והחלו לפנות אליו בהצעות להעשיר אלבומי שיריהם ביצירותיו ובעיבודיו היחודיים. עם השנים, הדהו קול שירתו וכישוריו במרחבי המוזיקה החסידית. שמו הפרטי יצא מאלמוניותו והתנוסס על דיסקים וניגונים שהופיעו וכבשו את הקהל.

הקהילה החסידית שאהרון נמנה על בניה מאז ומתמיד, הייתה המעגל הראשון שהנחה מפריחתו המוזיקלית. כבר בראשית דרכו, צרפוחו למקהלת המשוררים בהיכל האדמו"ר - בשבתות, במועדים ובשאר זמני שמחה, במעמד אלפי החסידים.

כאשר ניגוני החצר עמדו לצאת לאור בהפקה מעובדת,

מדי. לפעמים התמשכו על פני תקופות ארוכות מנשוא. אהרון חש בחייו מחנק הולך וגובר. חוסר-שביעות-רצון כדך דרדר את מנוחת ושמחת נפשו וביתו. במעמקי החדר להכיר בכך שהוא נצרך לאיזו ישועה.

זכה אהרון ונתגלגלו עליו רחמים רבים של יחיד שהבין ללבו, שיצר את נפשו – עם מבוכותיה, עם ניגוניה.

מילים פשוטות

זה קרה, כמו בהרבה סיפורים, אחר חצות הלילה, באפולית בית הכנסת.

המקום כבר היה ריק לגמרי ממתפללים. אהרון סיים מהר עוד תפילת ערבית ביחידות, אחת מיני אלף כמוותה, מחוסר כח להימצא בין עינים מביטות אחריו. עמד לחזור הביתה, אחר עוד יום מתיש, הומה מלא חוסים, אלא שדווקא רגע אפור זה - קרוא היה על ידי מסבב הסיבות לתשועת נפשו המתוסכלת במסתרים.

עמד כך, מתיר את אבנטו בתוך כדי מלמול מילים אחרונות של 'עלינו לשבח', ועיניו נפלו באקראי על ספר "השתפכות הנפש" המדבר על שפך שיח-הלב לפני הבורא ית' כדבר איש אל רעהו. ביד עיפה ורפויה פתח לרגלים להצצה קלה, על מנת לסגור וללכת מיד. מעולם לא שמע על שפה זו בחצר קהילת קדשם. אך משום-מה מצא את עצמו קורא בענין פיסקה אחר פיסקה, בתוך כדי התיישבות על הספסל הקר.

מילים הנראות כפשוטות מדי, לחלוף ופלטו מסילות אל תוכו. כנראה גם הוא פשוט מדי. פתאום השעין ראשו על הקיר שמאחוריו, עצם עיניו בעייפות, ולפתע פצה פיו וניסה להניע את שפתיו, למלמל אל קונו מילים ראשונות. כמו לבדוק אם יש ממש בדברים הכתובים.

הרהורים אישיים של מרפסת, בינו לבין עצמו, צפו ועלו. הפכו פתאום לאותיות חנוקות, למילים שהתערבלו והצטופפו בגרונו, דוחפות אחת את חברתה וכל אחת מבקשת לצאת ראשונה. לחופשי:

"ריבוננו של עולם", אמר בלחש, "אי...".

ויכין שלא ידע מה לומר, איך לומר, במה יפתח ובמה יסיים, קם ויצא אל הלילה. ירח האיר את דרכו אל הרכב. גם אחר שהתניע והחל לנוע, עוד מלמל "איבישטער" וביקש להמשיך אך עצר ונבך.

באחד הלילות הסמוכים, הוליהו רגליו שוב אל בית הכנסת, בשעות לא שעות, כדי לשוב ולפגוש בחשאי את הספר. קרא בו עוד, ניסה שוב להלחץ ולייצר מילים משלו

בחלוף שבועיים רכש את הספר באין רואים. הצניע אותו עמוק בתא הרכב. געם ממנו לפרקים וחזר אל ראשיתו גם אחרי שכבר פגש את כריכתו האחרית. ניסה לפלס כרגיל את המשך חייו, אך נלוותה אליו קרן אור עדינה שאי אפשר להתעלם ממנה. בעמקי עמקו הדהד קול פנימי, כמעט בלתי מורגש, מבשר שמשוה קורה אי-שם, בתוכו

יהדותו הפכה להיות קרובה יותר ללבו. ספר דומה, "משיבת נפש", נרכש גם הוא ונעשה בן-בית בתא הרכב. בעבר היה מוהרר על לידתו את חיק האומה הישראלית, בלי שבכלל נתן לו חברה על כך, ועל החינוך שהרגיל אותו לשמור על חוקי התורה – גם אם אינו מרגיש בהם הנאה רבה. אולם עתה חש יותר ויותר כי הוא הולך ונעשה מאושר בתוכו על ההתרחשות הנפלאה הזאת שניתנה לו משמים במתנה.

חלפו ימים, שבועות, ונפשו נעשתה כמהה אל ההתבודדות. שוב הוביל את הרכב אל שדות ירקות בפאתי העיר, דומם את המנוע והעלה את האור, קרא מעט ולאחר מכן כיבה והחל בשיח אישי בינו לקונו.

דיבר בפניו את מעברי יומו לפרטי פרטיהם, העלה רחשי לב כמוסים, נספק והשתוקק אליו ית' ופירש את געגועיו בדיבורים חמים. לפעמים שתק ארוכות, סתם כך, ודיבר רק קצת. לא תמדי היתה לו את הסבלנות הנדרשת – אך למרות זאת לא הירפה והמשיך בשלו, באופן התואם לאותו יום. הוא למד להכיר מקרוב את השינויים הללו, המלווים לכל אורך הדרך: דומם, שיומם, או מתרומם. בכלום חפץ השם.

ארכו עוד כמה חודשים – ודבר ההתבודדות המבעבעת בקרקעית נפשו, גלש אל שיחות פנימיות של בית יהודי. היה מעוננו נדחם, ונרגש לשמע דיבורים שלא נשמעו

מעולם בין הכתלים. מחשבות חרישיות ששמורות היו רק למרפסת לילה, נכנסו אחר כבוד פנימה אל הסלון והחלו עולות לדין. שאלות נשאלו ותשובות הגיעו. נפתחו הלבבות ונגלו נקודות אמת פנימיות שלפני כן מעולם לא ראו אור.

משהו חדש, פשוט כל כך, נולד ובא לעולם. כמו רעיון ראשון של ניגון חדש, הנחפץ לצליל, מצטרף אל עוד תנועות, הקורמות עור וגידים.

הארט שמים העניקה לו עוד שנתיים תמימות כאלה.

באחד הימים לכדה את עיניו מודעה שקראה לו להצטרף למסע עד קברי זדיקים באוקראינה. כבר פגש בחייו אלף מודעות כאלה ולא התעכב עליהן – אך הפעם נעצר תחתיו. נשמתו שמעה קריאה אישית אליה.

בחלוף ימים אחדים, לבו נשא את רגליו ונעשה קל ללכת אל אותה פיסת אדמת קודש באומאן המסוגלת לתיקון הנפש וחילוצה ממסגרים.

ככל שהלך והתקרב, נתחזקה בו האמונה התמימה כי הזמן באופן אישי אל אותו רבי, שנשמתו הקדושה שוכנת מרומים למעלה ממאתיים שנה, ובעל הרחמים הפקיע גץ משלהבתו עתיקת היום והתיו עד חייו - להעניק לו תקווה ודרך.

המפגש עם ציון רבינו הקדוש היה שקט, טבעי, נקי מסערות נפשיות - דומעות או צהלות מדי. אהרון הרגיש שהוא זוכה להגיע הביתה. חש שהוא מהלך במקור מחצבתו. במקום שבו נמצא מי שכבר ראה אותו אי פעם, ומאז ועד היום מבין אותו היטב עד מעמקי, צופה לעברו ונלווה אליו עד שיבוא אל תיקונו השלם. הסביבה, האנשים, האווירה – היו קרובים ללבו ומוכרים לו, אין לו מושג מהיכן, כאילו כבר היה כאן פעמים רבות.

עם שובו, נפתחו מעגלים חדשים. חלקם נסגרו וחלקם נותרו פתוחים ומצפים לישועה. ארכו ההשתלשלויות, חלפו תקופות, תקצר היריעה מלספרם כאן.

אחד בשמיא וכארעא

את כל אשר לו יתן אהרון בעד נפשו.

האזין לשיחות, קרא בספרים וביקש עוד. זה מכבר יצא עניו האישי מגדר סוד, אך השתדל מאד שלא לחולל רעש מיותר סביבו. עסוק היה בנקודתו וראה בה חן וחסד אל כל היום.

נפעם כולו ונרגש מול רבי ותלמיד מדורות קדומים, המנחילים לו – אבך צעיר של דור ההווה - תורת חיים ברורה. מחד היא חובקת זרועות עולמים, מרקיעה שחקים, ואין נסתר לפניה מאומה בעליונים ובתחתונים ובכל תעלומות חכמה. אך מאידך, בד בבד יפה כוחה גם לשעות אפורות העוברות על כל יהודי – ולמרבה הפלא כמעט אין מי שמדבר על אודותיהן:

הלא המה מצבי ירידה והסתרה, מבוכה והתרחקות, העלמה ובלבול, מרירות ודכדוך לפעמים. שולחת נרותיה אפילו עד כדי נפילה ח"ו, אפילו עד עמקי בורות, בטן שיאול, להאיר גם שם, לעורר שוועה גם משם, להוציא ממצולות ים, חסרי תקוה, להחזיר אל הקדושה.

רוחו לא חדלה מלהתפעם מפלא הפלאים הזה – אך בשנות תק"ס ותק"ע התהלך באוקראינה רבי קדוש, מיחידי הדורות, וצפה מחקים על נשמה מישראל שתחיה על כדור הארץ בשנות תשי"פ. בראותו היטב את חייה לפרטי פרטים, נממרו רחמי לסלול לפניו דרך מישור ולגנוז בה למענה ולמען ביתה את כל אשר תהיה זקוקה לו אי פעם.

היה אהרון מרבה להאריך שיח עם תפילותיו של רבי נתן. הרגיש בהם כאילו נכתבו במיוחד בשבילו ואימץ אותם בחום אל פיו ולבו. לרגעים חש כאילו הורפסו הישר מתוכי-תוכו. התפלא איך עד היום חי איתם תחת אותה כיפת שמים ולא פגשם מעולם. כאדם המהלך בשוק ומופתע למצוא באקראי את תעודת הזהות האישית שלו, מתגוללת על הקרקע, וכלל לא ידע שאבדה הימנו.

ההתקשרות אל אורו המופלא של רבינו הקדוש, באמצעות העזרה העצומה שהעניק רבי נתן לעולם, הצטיינה בעיני רוחו של אהרון על ידי משל נאה:

למה הדבר דומה, למקום ענק בעל עשרות בנינים ומאות קומות שיש בהם את כל הנצרך לכל באי עולם - מחוט ומחט ושרוך נעל, ועד מטוסים וחלליות היכולים להקיף את העולם ואף להגיע לירח.

רבבות מגיעים אל המקום הכביר הזה כדי לרכוש את הנצרך לחייהם ולמסחרם ולמפעליהם – וביניהם מתהלכים גם אלפים שפשוט רעבים לפת לחם עד כדי חולשה, צמאים לקיתון מים לחיות נפש, זקוקים לתרופה שתקל על מכאוביהם הקשים, לרטייה שתנחם על פצע ומכה המייסרת אותם. בשמעם כי במקום הזה יש הכל, מגיעים אף הם לשוטט בין הקומות מתוך תקווה כי גם הם יבואו כאן על סיפוקם.

הבעלים הראשיים הממונים על המקום הענק, הפקיד בטובו הגדול את בנו יקירו - המכיר היטב את כל האולמות האדירים במאות הקומות – ומינה אותו לגמול חסד עם אלפי רעבי הלחם וצמאי המים, נזקקי המרפא והתחבשות, המשוטטים בין הקומות בנפש מיוסרת וחלושה ומחפשים מזון לחייהם. ברחמי המרובים ניגש אליהם הבן היקר ומאכילם ומשקה אותם בשפע נפלא, מרגיע את רעבונם הנורא ומרווה את צמאונם הצורב; מביאם אל קומת בית המרקחת ומושיט להם רפואות ורטיית הנצרכות להם לישועת צרתם ומכאובם. אף מחונן אותם בצידה לדרך, הדרכה מפורטת איך יחיו מעתה חיים מתוקנים ובריאים.

כך מרגיש אהרון בבואו אל מרחבי ריקע של תורת רבינו הקדוש, אשר לא הניחה עיניו אחד בכל העולמות ובכל הנפשות ובכל הזמנים ובכל התורה כולה, בלא לפענח צפונות ולהאיר רזין - מריש כל דרגין בתחתיות השמים ועד סוף כל דרגין בתחתיות ארץ ותהומות. והנה ניגש גם אליו רבי נתן התלמיד הנאמן ויוצק אל פיו טיפין "עלה לתרופה" להחיות את רוחו, משקהו מילים קדושות מ"ליקוטי תפילות" לעורר ולנחם את נפשו, סומכו באישיות ומרפרדו בתפוחים משיבי טעם מ"ליקוטי הלכות" – ומציידו בשאר מטעמים מטהרי נשמה מהיכלו של רבי

ביום רגל פשוט
ואפור, חיכתה לו
הפתעה על מסך
הפלאפון. שיחה שלא
נענתה. בראותו את
שם המתקשר, נפערו
עציו ופיו בפליאה
ובסקרנות. לא
האמין...

חיים טובים

ככלות שנה נוספת של הטבה וגעגוע, אזר אהרון עוז ותעצומות להיענות לקריאתו של רבינו "להיות אצלו על ראש השנה" - בקרב רבבות אלפי ישראל מקצווי תבל.

משנודע הדבר ברבים, החלה מהומה קהילתית שקטה להיות נלחשת ומרחשת בדרכים משלה. אך היא נמוגה ממוחו - ככוכב נופל הנעלם ואינו. המרגוע אשר פשט בנפשו, לא הותיר לו מקום להכיל את דעת בני אדם עליו.

זוגתו עמדה לו לימין עוז ועודדה אותו להמשיך הלאה בשלו – ביודעה מקרוב את הטוב המתחולל בקרבו – ואף הגדילה להרגיע את הוריה והוריו כי הגידה להם מה הוא לה. סערת משפחתו המורחבת, שבתחילת הדרך נבוכה מעט ולא ידעה את נפשה, הלכה ושככה.

היכל הנגינה המשיך להאיר לו פנים, בחסדי שמים, ולשמש לו מטה-לחם ואמצעי לפרנסה ולכלכלה. היו קהילות שבחרו להימנע מלהשתמש בכשרונותיו – מפני טעמים הנוגעים להם או לאחרים – אך מרחבי המוזיקה החסידית השאירו לו ב"ה כר השתדלות נאה ומספיק למחייתו.

עולמו הפנימי אשר ידע חיים, בא לידי ביטוי גם בצלילי נגינתו. גוונים חדשים ויפים, נוגעים ללב, נשזרו בשיקט בין שיטי שירתו. לשמחתו, עזר לו הקב"ה להתעסק במלאכת עיבוד המוזיקה מתוככי מקום פרטי – מתוך השתדלות להתרחק ממוקרי ההמון, ככל שהיה בידו.

גם כשהופיע ברבים, הביא לעיניהם ולעיניו רק את אהרון האמיתי. הפשוט, הנכון, המדויק. הירבה להתפלל על כך - לפני נשמתו ואחרי - והתחנן להשי"ת שמממדים כאלה לא יתפיתו את עיסתו בשאור מחמיץ של הבל דמיוני ורעות רוח.

כעשר שנים חלפו כך. אהרון וביתו מצאו חיים טובים

באורו של רבינו הקדוש ואנשיו. תפילותיו השתפכו בקביעות בין כחלי בית כנסת הנקרא על שם הצדיק, שם גם קבע עתיו לתורה ולעבודת ה' - בסביבתם של אנשים ברי לבב, הלומדים ללא הרף מרבי נתן את שלמד מפי רבינו הקדוש, איך להעדיף עיקר על טפל, נצח על חולף, וכיצד לחיות את קצבת החיים בלי שהעולם יבלבל אותם ויתעתע בהם.

משסיים את לימודי התורה שלאחר תפילת שחרית, יצא לדרך הכשר לכו שומע כבר את הקול הקורא לתפילת מנחה. הביט באהבה לעבר בית הכנסת, שהיה לו למקור חייו, ועיניו אמרו 'תיכף אשוב, אני הולך בשמחה לעשות קמעא לפרנסתי וכבר חור'.

לאחר תפילות מנחה וערבית, שוב קבע את עצמו על התורה ועל העבודה למשך שעותיים. שעות אהובות אלה נחשבו בעיניו עיקרו של יום - ויעש מלאכתו עראי. בין התפילות הנוספות שגילה בסידור, מצא גם את 'פרישת המן' והחל שואב מאמירתה מידי בוקר את המקור האמיתי לפרנסתו.

תהפוכת חייו - שבשעתה החלה לעשות לה כנפיים - הפכה למציאות ישנה שהבריות כבר אינם שחים אודותיה.

הערש

ביום רגיל, פשוט ואפור, שלא חסרו כאלה בחייו - בעבר לא הסכים לקיומם - חיכתה לו הפתעה על מסך הפלאפון. שיחה שלא נענתה. בראותו את שם המתקשר, נפערו עיניו ופיו בפליאה ובסקרנות. לא האמינו:

הערש?

כן, הערש. מנכ"ל המקהלה בחצר החסידות, ערש לידתו.

למרות השנים ומאורעותיהן, לא נמחק שמו. לילות מקדם היו משוחחים הרבה. השיח ביניהם הוליד תמיד תכניות יצירתיות בתחום הנגינה - אך למעלה מעשור כבר לא התקיימה שיחה ביניהם.

הערש הודה בלבביותו על השיחה החוזרת, "לא הייתי בטוח שתשוב אלי". הידידות הנושנה ניערה אבק, החליפה מילים חמות של שאלה בשלום, והערש התקדם אל הענין בקול נרגש מלא התלהבות:

"שמע אהרון. ראשות החצר, הקהילה והמוסדות, מצויים בעיצומה של מערכה אדירה לקראת הקמת מרכז עולמי חדש ומפואר האמור לשרת דורות. במרכזו עומד התקיים בעוד שלושה חודשים מעמד יוקרתי כבד, שטרם היה כמותו בתולדות החסידות - בהשתתפות הקהילה כולה, מקצועי תבל, ובנשיאות ונוכחות הרבי שליט"א עם כל רבני וראשי אנ"ש.

"יום של תורה" מאגד ומלכד, יפתח את ההתכנסות בשעות של לימוד חמוני משותף. לאחר תפילה ברוב עם, יצאו הכל אל היכל אירועים מלכותי ורחב ידים, המכיל אלפי מקומות ישיבה, לסעודה ערוכה ועשירה כיד המלך. במהלך המעמד, יינשאו נאומים מפי טובי הדרשנים בעולם היהודי - וגולת הכותרת תהיה עם הופעתו כבוד של מרן הרבי שליט"א ופמלייתו.

מאחורי התכנית האדירה, עומדת וועדה עליונה המורכבת מקבוצה עליזת של בעלי הון, נדיבים ותומכים, שהקדישו תקציבי ענק למען הקמפיין. לאחר תקופת התארגנות ממושכת בקרב הוועידה המכינה, יצאה הבשורה לדרך לכל רחבי העולם. אין בפי די מילים לתאר את התכונה המרגשת האופפת את אלפי המשפחות ועשרות המוסדות די בכל אתר ואתר. נושא זה הינו המדובר ביותר והצפייה לקראתו מטפסת לשיא.

"וואו", ניסה אהרון להפיק מפיו קול הברה, שיבטא איזו השתתפות כביכול בהתרגשות, אם כי מרחוק, מרחוק.

"כפי שהינך מבין", החל הערש בנחיתה, "לא התקשרתי כדי להתרים אותך. הפיקוד אותי על כל המערכה המוזיקלית האמורה ללוח את המעמד: הן לאורך שעות התקיימותו בפועל, הן בניגונים חדשים אשר יולחנו לקראתו, והן בהפקה חדשה של דיסק ניגוני החצר, שישלב שירים עתיקים עם חדשים, ויצורף אל המתנות שיקבלו אלפי המשתתפים.

צירפנו אל חברי המקהלה, בעלי מנגינים הנמנים על המיטב שבמיטב בעולם החסידי. שורה מובחרת של טובי המשוררים, בצירוף ילדי פלא, תנעים את אוזן המעמדים הגדולים העומדים להתפרסם מאד ברחבי העולם היהודי ורבות ידובר בו. בשבועות האחרונים שוקד הצוות שבראשותו,

ערב-ערב, על חזרות והקלטות עם התזמורת המורחבת". סבלנותו של אהרון החלה להתערער קמעא.

"בשבועיים האחרונים קורה משהו", קולו של הערש התננך קצת ואהרון שמח למצוא סוף-סוף איזה דיבור הנוגע יותר בקרקע המציאות האנושית:

"הזמן נוקף וגוברת בי התחושה שאנו 'תקועים'. העיבודים לא מצליחים להתרומם, הלחנים זקוקים מאד לתיקון ושיפוץ, הצלילים די חוזרים על עצמם. נחוצה לנו רוח חדשה שתפרוץ אלינו ותרענן את כל המערכת, שתחדש רעיונות מעולמות אחרים שטרם הכרנו. בקיצור, אהרון, אני זקוק לך בדחיפות".

רגעים יקרים של שתיקה, העניקו להערש אפשרות לנשימה קצרה. אהרון ניצל את הרווח המועט כדי להבחין בכך שהפתעה גורמת בלבו ערובו קל, בלתי מוסבר.

השתיקה לא התארכה יתר על המידה: "קיבלתי לך רשות מלאה ממי שאמור להעניק אותה. כולם הבינו שזה הרגע להניח הכל בצד, למרות הכל, ולהביא פנימה את מי שיכול להציל את המצב. תוכל לבקש תשלום בכל גובה שיעלה על דעתך. יש פה רגע נדיר להחזיר את השם 'אהרון פיינבלום' אל המזרח' שלנו".

מחשבות מהירות התרוצצו בתוכו. לא הכסף גרם לו להיכנס אל הענין. ב"ה ידיו מלאות עבודה גם עתה. חש היטב כי יש לקרבו סיבות נוספות, בלתי ברורות, המושכות את לבו להסכים אל ההצעה. אך יחד עמן - מה קשה לו לראות את עצמו משתלב שוב עם בני המקהלה, חבריו לשעבר. שפת חייהם מה שונה כיום זו מזו. לא יחפץ להתבלבל במהומה שתעקור אותו מהווה הרגע ותחזיר אותו לאחור.

את המילים המסיימות לא אהב. כבר בחור בחייו רגע נדיר אחר, שהעביר את השם 'אהרון פיינבלום' מהמזרח' הזה. אינו עומד לשוב על עקבותיו. גם ה'רשות המלאה' שנדרשה להתקבל ממי שהתעלה על עצמו והואיל להעניק אותה 'למרות הכל' - לא נעמה למשמע אוזן.

"אני צריך לחשוב על כך", ניסה אהרון להביא את השיחה לקראת סיומה.

הערש ניסה ללחוץ: "נדרשת לי תשובה בהקדם ממש". התפלא שאהרון אינו מתלהב מיד על הצעה כזאת שאינה באה בכל יום.

"אשיב לך מענה בהקדם בעזרת השם" - הבטיח, ולבו נכסף להימצא עכשיו בפנית התבודדות דחופה בינו לקונו.

רצוני לפנים

רק בהיותו לבד, כאשר שח עם השי"ת את עניניו וביקש על נפשו, הכיר לפתע את פשר הרצון המקנן בתוכו להסכים אל ההצעה. טוב לו לשלם מחיר של מאמץ פנימי, בהשקעת כוחות וכישרונות להצלחתו של דיסק החצר, כדי ששמו יתנוסס ויפוע שוב בצורה מפורסמת בקרב הקהילה לאלפיה. אמנם נפשו מואסת בפרסום, הימנו כבר שבע בחייו די והותר - אך באמצעות צעד זה, באה לו הזדמנות לעורר פיוס בינו לבין מכריז הרבים מן העבר, בני החצר, עמם עשה את עשרות שנותיו הראשונות.

בחסד ה' עליו, מצוי כבר במקום הטוב לו ולביתו ולדורותיו אחריו. גם לחברי המקהלה יש ב"ה את מקומם הרצי להם. נהרא ופשוטה. אין סיבה להשאיר לעד את המבוכה שנוצרה בעת שעבר מהם ועדיין נותרה עומדת בחלל. חלף מספיק זמן והנה זימנה לו ההשגחה העליונה רגע טוב להמתיק את הענין. לבטא בפניהם שאין בלבו מאומה עליהם וגם לא היה. חברים כל ישראל. עשה את מה שהיה זקוק לעשות למען חייו, כל נפש ונתנב חייה, אך לא מעבר לכך. הנה מתייצב ושמו להצטרף אל מנעימי יומם הגדול. את זה מבקש להעביר להם, ואין ספק שגם אביו וחותנו ומשפחותיהם יהנו מכך.

למחרת בבוקר, נשם הערש לרווחה. אבן כבדה נגולה מלבו בקבלו את הבשורה המשמחת שאהרון הסכים להצעה. במהלך היום סיכמו ביניהם בכתב את כל הפרטים

- ובשעות הערב לבשה המקהלה התרגשות עם הופעתו של אהרון. החברים קיבלוהו בתרועות רמות וזרועות פתוחות, פצחו בשירת 'ישבו בנינו לגבולם' וסיימו בתנועת ניגון ברסלבי נודע. היו ביניהם שקיבלוהו באופן צונן מעט, נבך במקצת - אך גם הוא נמוג בהמשך, כאשר שקעו עמו בעבודה משותפת שנמשכה אל תוך הלילה.

מכאן ואילך, במשך החודשים הבאים, שקע אהרון ראשו ורובו בעיבוד והיתוך לחני החצר, בני שנות קדם לצד חדשים שמקורו באו. מעיינות של רעיונות התפרצו מתוכו. חידש תנועות וקטעי יצירות נהדרות משל עצמו, שליוו את פתיחות הניגונים וסיימם, וכתבם מחדש עבור מנגיני התזמורת. בשעות הערב עסק עם מקהלות האברכים וילדי הפלא. הקדיש את מיטב כישוריו, ברכת שמים עליו, ועשה עם הערש שעות מרובות, כתף אל כתף, להצלחת המשימה.

עם התקרב היום הגדול, כאשר החוצות כבר היו הומיות מן המוני בני הקהילה שהחלו להגיע ממרחקים - החל הענין להתקרב לקראת סופו. הפריקט הגדול שאהרון נטל בו חלק מרכזי בחודשים האחרונים, עמד להסתיים.

כבר מלכתחילה ברור היה לכולם שהוא אינו עומד להשתתף אישית במעמד. הערש ניסה בהירות להציע לו שיהיה נוכח מאחורי הקלעים - אך אהרון הבין כי הדבר אינו כדאי.

חברי המקהלה, מלאי ההתרגשות, נפרדו ממנו בחיבה ובהערכה. הערש כתב אליו הודעה, שהעביר אל חשבונו בבנק את התשלום האחרון - וצירף מילים חמות המביעות תודה מוקדמת: "הצללת את המצב, רק שנינו יודעים עד כמה תרמה הצטרפותך אלינו להגבחה כל המעמד אל קומה אחרת לגמרי. קשה עלי פרידתך. תקוותי שעוד נעשה ביחד דברים טובים". אהרון השיב דברי תודה משלו וחדווה של סיפוק מלאה את לבו.

**באישון כ"ב, ערש
המרפסת שבבית,
זוכה לפעמים
לרגעים המשיבים
לו את מציאותו
הפשוטה, כפי שהיא
גרויה וידועה תמיד
לפני בוראה. יש
ועוהה בדומיה
בתחושת הפשטות
הזאת, מתעטף בה
בטבעיות, מבטיח
להתכסות בה כעד**

בשעות ליל, כאשר הקהילה לאלפיה הייתה מכונסת ומלוכדת במעמד האדיר, וברחבי היכלות מלכותיים נשמעה נגינה עתיקה וחדשה, סוחפת ומרוממת, מרקידה ובחלקיה מרגשת עד דמעות - יושב היה אהרון במרפסת ביתו ונושם לרווחה. שמח לשוב אל ערב חמים של בית וילדים, משוחרר מהשעבוד המורכב שהיה מוטל עליו בתקופה האחרונה.

זוכר בעטיפת הדיסק שהיתה מונחת להגדה על שולחנו של הערש, בדרכה לאישור ראשי הקהילה, טרם צאתה להדפסה באלפי עותקים. הוא שמח אז לראות בה את שמו המלא מתנוסס בצורה בולטת, כמעבד ראשי.

"השורה הזאת", הררה, "היא חלקי מכל עמלי, עבורה נתתי ימי וילוחי". גם במילים האישיות שכתב הערש על גב הטעיפה, בהן הודה כפי המקובל לכל עוסקי המלאכה, הקדיש לאהרון תשבחות חמימות שנעמו לו מאד.

בעיני רוחו חזה את חבריו הרבים מתפלאים ומתפעלים למראה שמו, שמחים ושחים בגעגוע, משיבים מחדש את זכרו אל חיקם בנעום ידידות שמואז ומקדם. לכל אורך תקופת העבודה, נמנע מלגלות על אודותיהם להוריו ולמשפחתו. ביקש להפתיע אותם בעת המעמד, עם קבלת הדיסק הממודר. בסתר לבו ציפה כבר לשמוע מהם בהקדם איך עברה עליהם ההפתעה המרגשת, וכן לשמוע דרכם על עוד הדים והתפעלויות שהספיקו לאטוף מקרב הקהילה.

החילה הזה שוב ניתנה לו האפשרות להקדים ללון, כדרכו תמיד, על מנת להשיכם לשעת שחר של תהלים ותפילות שלפני התפילה.

שמונו שמים

עוד לפני הוריה, כשפתח את ביתו לצאת לטבילה של שחרית, פגש למרגלותיו חבילה מהודרת שכנראה הונחה לפנות בוקר אחורי הדלת. יפה מצד הערש שלמרות ההמולה האדירה, זכר לשתף אותו עוד לפני נין החמה.

ניצוץ קדישין

מצות והגדת לבנך הוא לדבר עם הנערים
דברים פשוטים, בלי ווערטלאך ופנינים
ונימטריאות, העיקר הוא, לא מה שהוא רוצה
לומר אלא מה שהם רוצים לשמוע.

להרחיב באהבת ה' שגאל אותנו מהיות עבדים
לפרעה הרשע הגדול. ולציין שהשי"ת פעל
להוציא אותם לאו דוקא בגלל שהיו 'פיינע
אידן', אלא גם אם היו כמו שהיו, שקועים
בטומאה, ולהאריך שזה לימוד לדורות לכל
אחד ואחד בכל מקום ובכל מצב שהוא,
שבכוחו לצאת מצרים ממצרים ולזכות
לקרבת אלוקים לי טוב.

(תה"ח רבי יעקב מאיר שניצלער שליט"א, הגדה של פסח - מגיד דבריו)

בי"ת. ציפית שתחזור אליך רוח טובה, והתברר לך
שמישהו ממקבלי החלטות בחר לחמוק את שמך. לפי
דמיון הוא עשה זאת בשאט-נפש. בבוז. אולי אפילו בכעס.
חשת שאין כל הערכה לפועלך, אין כל הבנה לפנפך, אין
התחשבות ברגשותיך. לפי הרגשתך, השליכו אותך ובעטו
בך החוצה בביזון.

ובכן, אהרון. הרי לך, על מגש של כסף, אפשרות
עילאית לקיים בעצמך את דברי רבינו הקדוש "שמע
בזיונו ידום וישתוק". הרי לך הזדמנות נדירה, שאולי לא
תחזור על עצמה בחיים, להחשות בשתיקה של ממש,
כפשוטה. לידום. לא לדבר על כך עם איש, גם לא עם
הקרובים אליך ביותר. להשקית את הענין בטרם יתפרץ
ללהבה. להשליכו מתוך אל מקום אשר לא ייזכר ולא
יפקד ולא יעלה על לב לעולם. וכי זוטרתי? תורה ו'
בליקוטי מוה"ר? אינה חדשה לך. כבר למדת בה היטב
איזה דרגות גבוהות יכולים להשיג מכך, באיזה תיקוני
נפש נשגבים אפשר לזכות תמורת השקטה זו. אז בבקשה
אהרון, דום להשם והתחולל לו.

גימ"ל 5. הרשה לי להזכיר לך, אהרון, את אחד מעיקרי
אמונתך: "הוא בורא ומנהיג לכל הברואים והוא לבדו עשה
ועושה ויעשה לכל המעשים". תגיד, אהרון. יש פה בבריאה
מי שפועל בו בלעדיו? הריים איש ידו ורגלו בלי שהוריתי
לו והפעלתי אותו לעשות כן? וכי השאירתי ח"ו את העולם
הפקד לכל החפץ לעשות בו ככל העולה על רוחו!

חשוב לרגע, יחדי מאמין שכמוך. אולי באכזבה כי זיכרתי
לך על עוונותי? אולי בזכותה חסכתי ממך צרה או עגמת
נפש אחרת? אולי גם על מאורע זה נאמר 'ל מאי דעביד
רחמנא לטב הוא?' אולי לפחות מעשיו תסכים, אהרון,
לבדך על כך כשם שאהיה מברך על הטובה?

דל"ת. באמת, אהרון, על מה כל הרעש? סבור היית
שהופעת שמך על הדיסק, תביע בפני הקהילה את טוהר
כוונתך ורוחך הטובה כלפיהם – בהראותך להם שהינך
מכבדם ומצטרף לסייע להם.

ובכן, ראשית - מי הבטיח לך שזה היה מתקבל אצלם
באופן זה? אולי זה היה פועל בדיקת את ההיפך? שנית,
גם אם כן היית מקבל מהם יחס הנדמה בעיניך לסלחני
ומיודד, היית סבור שהם יתרת מלבם את המבוכה
שנגרמה להם בפרישתך מהם – אך האם זה אכן כך?

עול פעלו לך, האז? עול. בלתי יופר. התנכרות. מה
אתה אומר. ואולי יש צד שני למטבע? האם העלית פעם
בדעתך איך מרגישים הולכי תמים ופועלי צדק, בניס
יקירים לי, אנשים של דרך יקרה מכלל ישראל, נוטרי
מסורת אבותיהם מדור דור - שפתאום נעקר מסביבתם
חבר נעורים ובחר לו ולזרוע דרך חיים אחרת, משל היה

כושלים. נכנס אל הרכב והתניעו. השקית בתנועה וזעמת
צלילי נגינה שאתו הרכב באוטומטית עם ההתנעה. בלב מריר
החל לקדם את הרכב על הכביש הריק.

קולות חדשים רינינו וירגשו באלפי בתים. לחנים מופלאים
ישרו במעמדים, ילוו קטעי תפילות, יעטרו סעודות
שבת - וחלקו בהם נמחק והוסר ביד זדונית, כביכול גדל
עונו מנשוא. כה קיווה לרוח פיוס והנה נעשק הימנה. גם
הרוי, אחיו ויגיוס, חובבי הנגינה - ישבעו ויתענגו - בלי
לדעת שהם טועמים את פירות רוחו של עצמם ובשרם.

קינה עתיקה, מפי בלך בן ציפור מלך מואב, השמיעה
מתוכו קול נכאים: "ועתה ברח לך אל מקומך, אמרתי
כבד אכבדך והנה מנעך ה' מכבודו."

"אחישה מפלט לי מזרה סעה מסער"

נסע ונסע, יצא את העיר אל השדות והיערות אשר
סביב לה. יודע להיכן פניו מועדות עתה. דרכי העפר
והחצץ, המרעיפים את הרכב, מוכרים לו היטב. אם כי
רגיל לעשות את התבודדותו בחדר סגור, אך מפעם לפעם
יצא גם לכאן ומצא פניה נסתרות בין האילנות והעשבים
לשיח ההתבודדות עם השמים. יתברך.

יצא את הרכב ופוטע אל הטבע השומם מאדם.
אין לו עכשיו מקום אחר תחת השמש. זקוק עד מאד
להתכנס אל תחת כנפי אביו שבשמים, למצוא אצלו
מחסה לנפשו הפגועה והרמוסה. גם אם לא יצליח להמיר
למילים או לדמעות את רוחו החרבה, ישתוק אל ה' או
יעק קולות עד השמים.

עקף את השיחים והגיע אל סלע רחב הצופה אל
המרחקים, ידיו ותקו משכבר הימים. התיישב על גבו
והחל נושם אוויר קר אל ריאותיו. נשא עינים אל
סביבותיו והביט נכחו.

כיפת השמים עדיין לא התבהרה לגמרי. צינה של
שחרית מרעייה את פני תבל. צפצופי הציפורים מניעמים
את דומיית הבוקר החדש, מבין עפאים יתנו קול. טרם
נצבע העולם בתכלת של רקיע וזהב קרני השמש. גם ירוק
האילנות עוד עטוי אפרוריות בהירה של השעה הקרובה לנץ
החמה. רעש היקום טרם הקיץ, הס כל בשר מלפני השם.

הניח מרפקיו על ברכיו, חפן פניו בכפות ידיו, שוב
מילא ריאותיו באוויר חדש ונקי, רוקן מהם קצת הבל מן
הפיח הגודש אותם:

פיו סגור, נעול. לבו אטום. החל מחלץ מילים רצוצות:
"אבא, מה קורה איתי הבוקר?... אני מבולבל לגמרי...
מסובב עם סתבוב... מסתבוב..."

שתיקה ממושכת של אבן דוממה אותו לפני צורו ויוצרו.
עוד מילים ריככו בו משהו: "טאטע, עזור לי, בבקשה
מנך, נכון, עוד לא פציתי פה לפניך היום... טעית...
כואב לי..."

שתק דקות ארוכות. הכאב פרסם מתוכו: "בסך הכל הלכתי
ללמוד תורה במקום שליבי חפץ, מה הם רוצים ממני?"
אנחה גדולה נעקרה מלבו והתפוצה לרסיסים.

"דברים שהלך אומר"

לפתע החלה במחשבתו נביעה צלולה של מילים. צפו
ועלו, זו אחר זו, מתוך נבכי עומק עמקי נשמתו. צלול
הנחל, רגוע. טהור כבראשית. כולו רחמים, כולו אמת. לא
גוער, לא מוכיח, אינו מכח על קדוקו. זורם. אינו נושא
פנים. מבעבע ישר פנימה, מחלחל אל שיתי כליות ולב
בדברי אמת, מסודרים, בהירים, פשוטים.

מה אתה רוצה, אהרון? מה כבר קרה? על מה המהומה?
א"ף 1. נכון, שילמת היום מחיר כואב על ההתקרבות
לדבינו הקדוש - אז מה? השכחת מה קיבלת בתמורה?
חיים קיבלת. חיים לך, לביתך, לדורותיך אחרים. זכית
ונטעו אותך משמים במקומות התואמים את רוחך. חסדים
מופלאים נעשו איתך. אז משלמים עבור כך משהו, מה
קרה? על דברים טובים משלמים, לא כן? מה המחיר
הפעוט הזה, לעומת תמורה נצחית כזאת? וכי לא היה
כדאי? הרי על מתנות כאלה שיה גם לשלם מחיר כפול
ומכופל. וכי יש בעולם מחיר שאינו ראוי להשתלם עבור
התקשרות של נצחיות לדבינו הקדוש?

קול פנימי התחנן אליו להמשיך עתה בדרכו אל המקווה,
להימנע מלהתעסק עכשיו במה שעלול להסיט את המחשבה
הצלולה ממלך חי וקיים שהחזיר בו נשמתו בחמלה. יש
לך מספיק שעות לאחר התפילה - אך אהרון לא עמד
בניסיון. בחר לדלג על לבו היודע, עשה עצמו כאינו
שומע, ומיחר לחלץ מחיקו את נרתיק הטלית והתפילין,
להניחו על השולחן ולפתוח בסקרנות מרובה את החבילה

התעלם מכל מיני פרטים מפוארים של יוקרה שהיו
בחבילה, חיפש את גולת הכותרת שעליה עמל כה רבות.
אצבעותיו מיהרו לפגוש מעטפה העשויה עור, סוגרה
כסידור, ועל גביה נוצץ חותם זהב של הקהילה. פתחה
בעדינות והוציא מתוכה את דיסק החצר, פרי יצירתו,
הלבוש עטיפה נאה להפליא.

חיך קל רפרף על פניו לקראת המפגש עם שמו
המתנוסס - אלא שבאותו רגע, החסיר לבו פעימה.

חיכוך כבה. אישוניו קפאו בהלם. פיו נפער בתדהמה.
לא האמין למראה עיניו:

"איפה נעלם השם שלי?"

המילים נעתקו מפיו.

האכן? וכי הוזה עתה בהקיץ? רבש"ע, היכן שמו?

חיפש שוב ושוב, הפך את הדיסק ואת עטיפתו מצד
אל צד. המילים 'אהרון פינבלום' אינן מופיעות. עיניו
אצו בהבילות אל הרשימה האישית שכתב הערש על
גב העטיפה, ביק בלב רועש אחר השורות שהוקדשו לו,
אך אף הן אינן.

מה החלום השחור הזה? הרי כמו עיניו ראה את עותק
ההגהה עם שמו המפורש. פרחו האותיות. לא קיימות. הדיסק
המושקע הזה, צמח כנראה מאילו. כמו קוץ חסר שורשים.

מה מתרחש פה? מי מזה כן בזדון את שמו וזכרו?
מי העז להעלים את היוצר מציירת? האין גבול לחוצפה?

כעס וחרון מילאו כל פינה בחלל לבו. סלע תפח בתוכו
והכביד על צוהו, תפס בגרונו. מישהו שם ניצח אותו היום.
רמס את כבודו לפרו. כנראה רגשות הוולת הפקר בעיניו.

החבילה נשמטה מידי, ככלי אין חפץ בו. מה בצע בהכל.
אילו ידע מראש, לא היה יוצא ממצאיות חייו השקטים
אל ההמולה המיותרת הזאת.

השעה מוקדמת מכדי להתקשר לברר מה זה ועל מה
זה. משפט בן ארבע תיבות, מיהר להיכתב במוחו במילים
חדות: "אין בוש? אין מחילה?"

במהלך היום יגיע אל המשרד ויטיח אותו ישירות אל
כתובתו של הערש. גם אם אין ידו במעל, ידע להעבירו
אל הכתובת הראויה. זו תהיה סתימת גולל סופית על
כל קשר עמם בעתיד. כמה טוב לשמור מרחק מסביבה
המכילה התנהגות כזאת.

עקר רגליו מעמידתן והחל לנוע סביבו. לא, אינו עומד
לשתוק. ימצא כבר את הדרך להודיע בעקיפין לעולם
ומלוואו מי העומד באמת מאחורי היצירה המוזיקאלית
הנדירה - ששמו נמחק הימנה. לא חסרים צילומים
והקלטות מן החזרות, עם הערש ומקהלת החצר. יש בהם
כדי להוכיח ברורות את העוול שנעשה כאן, אשר בלתי
יכופר, ולהפכיש בחזרה את פועלי האוון. בעולמנו כהיום,
דיעה כזאת מתפשטת כאש בנעורת. הנחלת הקהילה עוד
תתחרט על המחיקה הרעה הזאת.

היטי בשעונו. מה יעשה עכשיו? מבטו נפל על נרתיק
הטלית שעל השולחן. לא, אינו מסוגל להתפלל. נפשו כבדה
כעופרת, ניטלו הימנו פה ולשון, גם לב אין.

ברגע מביש זה, נכלם להיזכר כמה התחנן אליו לבו לפני
שעה קלה לבל יגש אל החבילה. ביקש הלב להיטיב עמו,
כיוודע מה מצפה לו, וכמה טובה תהיה לו תפילה שלווה
וטהורה כתורפה שלפני המכה - אך טעה להקשות עורף.
כה נזהר תמיד לפני התפילה מלהקשיב להודעות שהושארו
עבורו במשך הלילה, מלהצניץ אל כותרות בוקר, מלהתעסק
בכל ענין שאינו קשור אך ורק אל שיחו המתקרב לפני
ה'. הבוקר נכשל, סר ממנהגו הטוב, ומשלם עתה מחיר
כבד על כך.

אסף את החבילה והצניעה היטב. וזוגתו היקרה לא תוכל
לשאת את המציאות התמוהה אשר בלתי תיאמן. יצטרך
לחפש את הרגע המתאים כדי לשתף אותה במה שאירע.
נטל את נרתיק התפילין ויצא את הבית בצעדים

האירה עיני

שאלות ותשובות
עם משפיעי אג"ש

פי"ש ישיבת הרב הרצ"ה רבי יעקב מנחם אג"ש שלישי

סדר פסח כהלכתו

השיר והשבח לחי עולמים שקדמונינו אנשי כנסת הגדולה תיקנו לנו כל סדר הלילה כדת מה לעשות. הרי אם היינו צריכים לסדר מעצמנו סדר ללילה זה כיצד להמשיך את המוחין, היינו אבודים לגמרי... חסדי ה' שיש לנו 'הגדה' ברורה עם הלכות פסוקות כיצד להתנהג בכל הלילה לעשות נחת רוח ליוצרנו, וכל מי שרק מקיים את הנהגות ליל הסדר בתמימות ובפשיטות זוכה למה שזוכה, וכמו שאומרים בסימן האחרון "נרצה" שכל איש ישראל שעשה כסדר הזה הוא נרצה לפני השי"ת!"

והאמת שבכתיב הא"ר ה' הק' ושאר המקובלים יש ספרים שלמים על כוונות הלילה ומה שהם פועלים, והגם שזה שייך לבעלי השגה ומקובלים, אך עלינו לשבח לאדון הכל על גודל המתנה טובה שיש לנו מאוצר הקדושה של רביה"ק ותלמידו מוהרנ"ת, בדבריהם ישנם גלויים נפלאים ונוראים על מעלת וקדושת זה הלילה. ואם כי אין היריעה מספקת לכלול כל דבריהם עלי גליון, אמנם ננסה לעבור על כל סדר הלילה לראות מה ניתן לנו לקבל מהמשכת המוחין הנפלאה המושפעת עלינו בזה הלילה.

• השפעת המוחין ודעת קדוש •

ובכן, בכללות עלינו לדעת שהלילה הזה נתקן בקדושתו להשפיע עלינו מוחין קדושים ודעת קדוש! שיהיה לכל אחד ואחד מאתנו דעת קדוש ומוחין נכונים וראויים; לחקוק בלבנו ובלב בנינו שיש בורא לעולם שברא את הכל, הוא עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, הוא מנהל ושגיח על כל פרט ופרט מהנעשה, כל הטבע והמחיה על ידו לבד בלי שום כוח אחר, הוא עשה נסים ונפלאות רצונו, בו צריכים להאמין ועליו צריכים להישען ולסמוך, אין לנו לדאוג משום דבר בעולם. ובעיקר יש לחדד ולאמת שהש"ת אשר עשה כל הנפלאות האלו, הוא איתנו! ה' עמך איתך ואצלך! הש"ת אוהב אותך כי הנך בו יחיד אצלו!

והתכלית והמכוון והשלימות של הדעת הקדוש הזה הוא להגיע לנקודת הרצון, שמתוך תוקף האמונה ובהירות הדעת נגיע לרצונות וכיסופים וגעגועים להשם יתברך. לרצות להשתוקק ולכסוף אליו יתברך בכל לב ונפש!

ולכן - במאר רבי נתן - מתחילים סימני ליל הסדר ב"קדש" - הכוונת הראשון של הארבע סוטות, אשר בו מתחיל המשכת המוחין, המשכת הקדושה, החכמה והדעת דקדושה. וכך ממשיכים עם סדר המשכת המוחין על סדר הסימנים, בהם זוכה כל אחד להתנצלות מגדולת הש"ת ואהבתו ותמלתו על עמו, עד שמגיעים לנקודת התכלית שהוא: "נרצה" - דהיינו שמכינים את המוחין ללב, ומתמלאים ברצונות כיסופים וגעגועים להש"ת, להתקרב אליו ולעשות רצונו בכל לב!

ולכן מסיימים את הסדר בפזמונים נעימים של שירות ותשבחות להש"ת, ואומרים 'שיר השירים' שהוא שיר קדוש של אהבה נפלאה והקשר הנצחי של בני ישראל להש"ת, 'קול דודי דופק פתחי לי אחותי רייעתי יונת תמתי' - כי מה שהרצון מתקרר ונתיישן הוא מפני שאין מאיר וברור לנו האמונה הברורה שהש"ת הוא האחד יחיד ומיוחד, והוא איתנו ועושה לנו נסים ונקמה בפרעה ובכל הרשעים, וככל שהדעת הקדוש הזה מאיר בתוכינו בלילה הקדוש הזה, אז נתגלה האהבה והרצון המופלג הצפון וישן אצלנו, לכסוף ולהתגעגע להש"ת!"

והוא התחלה ביהדות שעי"ז נכנסים לתקופה של ספירת העומר, שעי"ז תוקף האמונה והרצון המופלא שקיבלנו בלילה הזה, הוא נכנסים לימי טהרה, לזכך כל המידות ולתקנם כראוי, עד שזוכים לקבלת התורה לדעת את הדרך נלך בה והמעשה אשר נעשה.

ובכן, זוהי ההקדמה: כללית הסדר הוא להכניס ולהחזיר בנו אמונה פשוטה וברורה בהש"ת, אשר תכליתה היא לזכות להארת הרצון. וכעת ניכנס לדבר קצת מפרטי המהלך הנפלא לו אנו זוכים בלילה הזה.

• תמימות ופשיטות בכל מהלך הלילה •

וכאן המקום להזכיר ולהעלות על נס את התמימות ופשיטות שצריך ללוות אותנו בכל פרט ופרט מעבודת הש"ת וגם בלילה הזה; אנו מתנהגים כאשר תקנו לנו חכמינו בתמימות ופשיטות, והש"ת יגמור בעדינו לטובה. ובכל אופן ומצב אנו מאמינים שמושפע עלינו ובתוכינו הדעת הקדוש הזה, וכל אחד זוכה לקבל אמונה בהירה והארת הרצון. ואף שלפעמים בשעת

ומתקדם לעבר הכביש הראשי. ניגון חרישי מתפשט ברכב, הופעל אוטומטית עם ההתנעה, והוא מניח לו. עיר מתעוררת מקדמת את פניו. אנשים כבר מהלכים לדרכם, מתחילים את יומם.

תם הענין, נקודה. הסתיימה הפרשיה, בעזרת השם. אין דיבורים על כך. לא אימיל, לא טלפון, כלום. החבילה תסולק מהבית בהקדם ותיעלם ממנו. בימים הקרובים, בלי נדר, לא יספר באזניה אפילו מילה אחת על כל הנושא. יוסיף ה' חיים טובים והם עומדים להמשיך נקיים וצחים.

מחשבה פלחה לפתע את מוחו: "ככל הנראה הערש יתקשר, ולשתף אותי במה שהיה במעמד, מה אומר לה?" לא אענה לשיחותיו ולהודעותיו. איני חפץ להתפרץ ולהשתלח לעברו במילים בלתי רצויות, שבסוף אתחרט עליהן. מה אתה רוצה רבש"ע? שאעמיד פנים? שאבליג ואנהל עמו שיח-דידים, כאילו לא אירע מאומה? כאילו אני מלאך? נו, באמת...

רגלו לחצה לפתע בחוקק ומהירות הנסיעה הוגברה: "לא! לא אתן לו את זה! אם אני עומד ליידיה בו מילים של חיצים, לכל הפחות אטיח בו שתיקה רועמת. שיהיה נבון קצת, לא נורא. מגיע לו להשתתף קצת בתשלום המחיר על עלבונתי."

נעשה לו חם, פתח חלון, רוח קרירה זרמה פנימה: - ד', אהרון, די.

קולות התחנונו מתוכו על נפשו. די עם עכירות הדמים. תיבלת הבוקר שפע שזכה, אל תדחהו מפני.

גמע עוד כבדת דרך, הנוף מתחלף: "רבש"ע, עזור לי. החילות להטיב עמי כל כך, אנא סייע לי לעשות הכל כרצונך הטוב. הריני מוסר עצמי אליך. בידך אפקיד רוחי."

הגיע אל המקווה, נעל את הרכב ויצא ללכת לעברה. "אני זקוק לטהרה, אבא. טהרני נורא". חלץ מנעליו ונפשו עוד מתרפקת על זודה אין הפוגות:

"זרוק עלי מים טהורים, הסר לב אבן מבשרי. שטפני נא מקליפותי, נקה מנשמתו כל זוהמה, כל קפידה, כל כעס, כל הרהור המערער על המציאות היחידה של 'השם' לי לא אירא מה יעשה לי אדם". כך לבד בטחתי, טאטע. למקללי - נפשי תיזום, ונפשי כעפר לכל תהיה."

ירד וטבל, עלה ונסתפג. לבש מחלצות חדשות. אם הערש יתקשר, אענה לו כרגיל בע"ה. אם יעלה הענין, אבער בפניו סלחנות, מזג טוב, נועם ושביעות רצון. לא תהיה זו העמדת פנים כלל. לא קרה כלום. אנחנו רק אנשים, רוצים טוב ומתכוונים טוב. באמת הכל בסדר. המחיקה היא העניקה לי היום מתנה גדולה. מן היקרות ביותר שקיבלתי אי פעם. מאת ה' היתה זאת היא נפלאה בעינינו. זה הוא הגיון המעובד ביותר שזכיתי להעלות מתוכי בחיי.

"...כי לפעמים הוא שותק לחברו, קדי לעשות לו פסוקים ביומיו, נמצא שבזאת השתיקה הוא מתרף את חברו ביומיו. ואז נכללת השתיקה... בקלפה, בבחינת הרפה... אבל כשעושה מאהבה, ששותק מאהבה, מתמת שאינו רוצה לבייש ולחרף את חברו, אזי נכללת בקדושה, ועל פן עליהם הפתוב אומר 'ואהביו כצאת השמש בגבורתו'..." (לקרי"מ ע"א)

ובעלותו מן הרחצה, אל הטלית והתפילין הקדושות, כבר פשטה שמחה בלבו עד כי כמעט ביקש לרקד קלות בחשאי.

ברך על התורה, על השחר, ויצאו מפיו פסוקי דזמרה וברכות קריאת שמע בנפש מושררת, צחה וזכה, נקיה מכל רבב. ונתנה בו רוח חדשה, לב בשר ויגן אהרון אל השם---

כה גרוע עד כה? תגיד, אהרון. מי פה התנכר למי?

היטבת לעשות. הרי אי אפשר לנוע מאדם את חיות הרוחנית - הדבר ברור גם להם - אבל האם הם חייבים בנוסף גם לבנות כל במה בתוכי היכלם, ועוד בימים בלוטף גם לבנות כל במה בתוכי וראה שם חיים - אבל הנח להם לחיות, מה רצונך מהם?! חולפת שנים, שקט רגוע שורר, איש תחת פגנו שוכן, הזמן עושה את שלו ומרפא - ואתה בא לפתע ומנער את כל העפר השוקע, מעיר זכרונות מחדש, מעורר פליאות ומבוכות מרבצן, למה זה מגיע להם?

כן, אהרון. אני רואה ושומע היטב מה שאתה חושב עכשיו: "הכל טוב ויפה ונכון. בעיני המחיר הזה נחשב כרגע לכבד מנשוא. מה אעשה, אינני מסוגל לשאת זאת. איני מלאך. השקעתי את הנשמה שלי ובמקום שזה יפעל את מה שכל קיויתי - נמחקתי. מנעו ממני יחס אנשי של הזכרת שם נחנות על עיסותי" מבין ללבך, אהרלה. איעצך עצה.

אין מן הצורך לספר לך שכאשר רבי נתן התבזה נוראות על ידי מתנגדי דרכו, ורדפו על לא דבר, שגרמו לו הפסדים מרובים בממון ובנפש - מחמת פעולותיו הרבות השקות לדורות מן הנחל הנובע ולהחיותם נצח - עברו עליו בושות וכלימות עד אין לשער. באותה עת מוררים, התבטא כי הוא מתחזק ומחזיק את עצמו בכך שאינו רוחו שומעות כבר את אנשי העולם שיתהלכו כאן בעוד ארבע מאות שנה, משוחחים ביניהם על אודות יהודי בשם ר' נתן שחי בעולם לפני ארבע מאות שנה...

כלומר: מה תיחשב אז דעת חבריך אודותי, וכלמותי וצערך, אשר כל אלה חלפו ועברו מן העולם זה מכבר, נשכחו לגמרי מלב.

אף אתה, אהרון, תן לבך לחשוב שבחלופי ימיו ושנותיך - ואפילו קודם לכן - לא תיזכרנה כלל וכלל לא ההצלחה אשר דימת לקבל ולא האכזבה אשר ספגת במקומה. הכל יהיה נמוג. גם אתה וגם אותם נבראים שראית אותם בדמיון מחייכים בהנאה ובהערסה. כולכם כבר לא תהיו כאן. בריות אחרות יחיו ברחובותיכם ובבתי מגוריהם. לא ינשום על האדמה מי שיזכור את מי שאולי זכר אתכם. הדיסק עם שטיפת, גם הניגונים ועיבודיהם, יהיו נחלת עבר שחלפה מן העולם זה מכבר. נעלמה כענן ואין בה כל ענין כי באו חדשות תחתיה.

עם כל ההנבה לכאבים, האמת היא שפרשיה זאת אינה ראויה כדי לתת עליה אנחה. על אחת כמה וכמה שאין ראוי להפסיק בשבילה לפתע את אור או ימיה טובה אחת - העומדות לעד ולעולמי עולמים!"

לב בשך

שקט פנימי השתרר באחת.

"שֶׁפֶל הַדְּבָרִים שֶׁהֵלֵב אֹמֵר, הֵם דְּבָרֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִמֶּשֶׁ" (לקרי"מ קנז).

אהרון פקח את עיניו, מתח זרועותיו, שפשף את פניו ונשם עמוקות. ירד מהסלע, ניער כנפי בגדיו, וי, רובא דעלמא כולא, איזה גל מים העברת עלי.

הביט השמימה. טאטע, יפה עולמך. ענני בוקר, ירוק של עצים ושדות, לגל חמה עולה מן המזרח. מציץ בשעון, ארבעים דקות חלפו כבר מאז הגיע? דמו לרגעים. הגיע זמן ברכות וקריאת שמע, עת להתפלל שחרית.

"תודה, אבא", החל פוסע לעבר הרכב, "הוקל לי". פותח את הדלת אך נותר לעמוד, טרם נכנס. כמבשק לגמיע עוד מנחל שנעלם ואיננו. עצם עינים לרגעים: "כמה גדול החסד שלך. מה עשית לי? באתי לכאן מלא עגמת נפש, חרון ועצבים - והנה אני אדם אחר".

נוהג לאט ובזהירות, מקיץ מחלום. יוצא את המקום

מעשה, כשעוסק בעבודות האלו, רצונו ית' שלא ירגיש האדם שנכנס בו אמונה ודעת רצונו, **אמנם זה המציאות!** על כן אל לו ליפול בדעתו חלילה, אלא יעשה ככל המוטל עליו וככל הסדר שצריכים לעשות כלילה הזה, **ובודאי הוא שמקבל המוחין והאמונה והארת הרצון שיתגלה לו ביום מן הימים - בקרב או ברחוק.**

• קדש •

מוזגים את הכוס בין לקיים מצות קידוש יו"ט ומצות כוס ראשון של ארבע כוסות, והאמת היא, שאם רוצים להרגיש חיות ב'קידוש', אין צריכים יותר מאשר לומר את מה שכתוב בהגדה ולחשוב על מה שאומרים: הרי בנוסח הקידוש מכריזים את האמונה היהודית במילים מתוקים מדבש ונופח צופים, ואם מקשיבים היטב לדיבורים אלו מתמלא הלב שמחה וחדוה על אשר בחר בנו מכל עם ודוממנו מכל לשון וקידושנו במצותיו. ובפרט שכפי הנהוג כלילה הזה שאומרים יחדיו כולם נוסח הקידוש - **כי כולם כאחד שותפים בזה - גילוי האמונה בעולם!**

והרי זה הוא עיקר הקדושה האמיתית של איש הישראלי, **יהודי מתקדש ע"י שמחזק את האמונה בהש"ת!** ואליבא דאמת שבתוך הכוס כבר מונח הענין של הארת הרצון, כי מבואר בדברי מהורב"ת (לפחות נטילת ידים לסעודה הלכה ה) שכל הענין שעושים ארבע כוסות "של יין" הוא ענין של התגלות הרצון, "וזיכך כיון הטוב הולך לדודי למשרים", האבת המישור, האבה והשתקקות ורצון מופלג, עושים קידוש על היין שיש בו טבע להרחיב את המוחין, **ומביא לתוכינו השתקקות נמרץ להש"ת ע"י הכרות האמונה - זהו 'קדש'!**

ברכת **"שהחיינו והגיענו לזמן הזה"** - הגה"ק מטשערין ז"ע בספרו 'נחת השולחן' כותב ש"שהחיינו" הכוונה למוחין שזהו סוד החיים (כי החכמה תחיה את בעליה). נמצא שאנו **מודים ומשכחים להש"ת שהגיענו ללילה הזה בו אנו הולכים להאיר בנו ובזרענו את המוחין והחיות של האמונה הקדושה!**

• ורחץ •

עתה יש לשים לב להבדל וחילוק גדול שיש בין סעודת שבת ויו"ט לסעודת ליל הסדר: בכל שבת ויו"ט עושים קידוש, נטילים ידים לסעודה; ולוקחים את החלות ובוצעים עליהם ואוכלים את הסעודה. והסוד בזה הוא ע"פ מש"כ רביה"ק (תניא) שבכל אכילה נמשך הארת הרצון, ורבי נתן מסביר שזהו הסדר שעושים בכל שבת ויו"ט, קידוש; נטילת ידים; ובציעת הפת, ואח"כ אוכלים, כל זה הוא להמשיך הארת הרצון בשעת האכילה, שיאכל עם אמונה ועם סיכופים להש"ת.

לעומת זה בליל הסדר, שלושת הדברים האלו שהזכרנו עושים בסדר כפול! במקום כוס אחד יש בכל שבת ויו"ט - שותים ב' כוסות יין לפני הסעודה, ונטילים ב' פעמים את הידים לפני הסעודה - 'ורחץ' ו'רחצה', ובציעת הפת עושים גם כן פעמיים, כי מיד אחרי 'ורחץ' ו'כרפס' עושים 'יחץ' - לוקחים את המצה האמצעית ובוצעים אותה לשניים, ואח"כ אחר ברכת המוציא עושים שוב בעיניה.

והענין בזה, מבאר רבי נתן, כי כלילה הזה ממשכים אמונה כזו עם הארת הרצון מופלא כזה, שהארת הרצון בא בכפילות! על כן עושים פעמיים כל הפעולות שעל ידם ממשכים הארת הרצון! ובין כל הדברים הללו מדברים הרבה דיבורי אמונה ומספרים סיפור יציאת מצרים, **הכל כדי להגביר את האמונה והארת הרצון בכל תקופת ועונו!**

והנה, מתחילים ב'ורחץ', והסוד ברחיצה זו שאנו ממשכים עליו עי"ז בטחון כמו שיתברך, כי 'ורחץ' - מבאר רבי נתן - הוא מלשון בטחון, כשיש שאומרים ב'ברך שמי'! 'ביה אנא רחץ ולשמייה כחשושא יקירא אנא אימר תושבחן', 'ביה אנא רחץ' פירושו שאני בוטח בו. ולכן כל פעם לפני האכילה נטילים את הידים במים, כי הידים מרמזים על 'כוחי ועוצם ידי', שם אחיזת הטומאה, לכן נטילים ידים עם מימי הדעת, מים נמשכים משרוש גבוה מאד, מימי הדעת מים החכמה, לטהר את הידים, 'שאו ידכם קודש וברכו את ה' כידיעה ש'לא כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה', רק הש"ת הוא עושה הכל! הוא אף ומפריע אותנו תמיד! וממילא כמו שאמרנו, בליל הסדר עושים פעמיים רחיצה, וגם לפני הכרפס נטילים ידים, כי ממשכים בטחון גם לפני אכילת כרפס כאשר יבואר הלהל.

• כרפס •

בכתבי האר"י מבואר סודות גדולים ונשגבים על 'כרפס', ובתיבות ספורות מבואר ששכרפס ממשכים ומתקנים את ה'מוחין' ו'קטנות', כי כלילה הזה מנשכין כל המוחין - גדולות וקטנות, ועתה נמשך מוחין דקטנות. והמכוון בזה הוא שעל האדם לדעת איך לחיות עם הש"ת גם בימי קטנות, על כן אוכלים חתיכה של 'כרפס' שהוא חתיכת ירק, וגם שם צריכים להמשיך בטחון, **אפילו חתיכה קטנה של ירק פחות מכזית וגם על זה עושים רחיצה, ממשכים בטחון שגם חתיכת הירק הוא רוק מהש"ת, ובלעוד אין לנו מאומה ממש!**

והחידוש של כרפס הוא - ממשך רבי נתן ואומר - שיש ב'פירוש' ל'כרפס': הפירוש הפשוט הוא ירקות פשוטים, אך

כרפס גם פירושו בגדי משי נאים ויקרים מאוד מכוון שמגילת אסתר 'חור כרפס ותכלת'. אומר רבי נתן דבר נפלא, שאצל הכרפס ממשכים את התקוין של מוחין דקטנות, שיועדים שאפילו הקצת ירקות רק ה' נותן, ולממילא ברצונו ית' יכול לתת ולהשפיע ירק וגדולה ודברים יקרים ביותר, כי הכל כאשר כלל הוא מאתו ית'.

אנו ממשכים בזה את האמונה שהתחלנו בו ב'קדש' ע"י 'ורחץ כרפס' נטילת ידים ובטחון אפילו על דבר קטן ביותר! **וממילא הזמן גרמא להתפלל ולבקש מהש"ת בשעת נטילת ידים ואכילת הכרפס שנדע שהכל הוא רק מאתו ית',** אין לנו שום דבר מעצמנו כלל וכלל! וכל מה שחושבים שהוא פשוט שיש לנו הוא הכל דמיון שוא!

ואפשר גם להסביר זאת לילדים רכים ולומר להם: אתם רואים את חתיכת הכרפס הזה? גם זה הוא מהש"ת! הוא נותן לנו הכל מהתחלה ועד סוף, ואם הוא רוצה יכול לתת לנו הרבה יותר מזה, והוא נותן לנו ב"ה באמת בלי שיעור דברים, ועלינו להודות ולהלל לו על זאת!

ומבאר רבי נתן, שכמו בעת יציאת מצרים היו כלל ישראל במצב נשגב מאוד של אמונה, כמו שכתוב 'וגם צידה לא עשו להם', הפסוק הוא משבח אותם מאוד 'זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולתיך לתוך אחרי במדבר בארץ לא זרועה', על כן אנו ממשכים עתה נטילת ידים ונטחון הזה.

וכל זה אפשר לכוון - להכניס בתוכנו בטחון שחתיכת הירק הזה הוא חידוש נפלא כמו הבגדים היקרים ביותר, וביכלתו לתת לנו כל המצטרף, 'מקימי מעפר דל ממשפות ירים אביון, ה' מוריש ומעשיר משפיל אלף קרב מרומם' - **הכל הוא ביד הש"ת לבד, אין עוד מלבדו!**

• יחץ •

'יחץ' הוא סוד נפלא. שהוא בעצם הקדמה ל'אפיקומן' שאוכלים בסוף הסעודה. לוקחים את המצה ושבורים אותו לשניים, הגדול מצפינים לאפיקומן החלק הקטן משאירים על השולחן לאכול עם הכזית

מצה. רבי נתן מסביר שהמצה הרי היא המוחין הקדושים, היפך חכמת הטבע, מכניסים בעצמנו אמונת ההשגחה, שהש"ת לבד הוא מלך מלכי המלכים. ובדעת הזה יש סוד נפלא שחוזר על עצמו כמה פעמים בליל הסדר, ועלינו לדעת שאתה לא הולך להבין הכל, הולכים להאיר לך קצת, תטעום קצת, **ומזה נתבין בעצמך שיש סודות נוראים ונפלאים בכל דבר שהש"ת עושה איתנו, כי האפיקומן הוא סוד של לעתיד שאז יתגלו הצפונות - הדברים הנסתרים, אך רוב הדעת הוא דבר נסתר, ולכן החלק הגדול מצפינים לאפיקומן - המרמז לעתיד שאז נתבין את החלק הקטן משאירים על השולחן, ועונים עליו דברים הרבה של סיפור יציאת מצרים, אשר פירושו להכניס בעצמנו דעת האמונה.** ועל כן מניחים את החלק הגדול לאפיקומן לרמז שרוב הדעת עדיין מוסתר והחלק העונים עליו דברים הרבה אינו אלא חלק קטן - 'טעימה' של הדעת.

עכ"פ פשטות הענין הוא שהדעת שאנחנו הולכים לקבל עתה הוא רק חלק קטן, ועלינו לדעת שהחלק הגדול יותר נזכה זה לעתיד לבוא, 'אז ימלא שחוק פיני ולשונינו רינה', ויתקיים 'ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים', אבל עכשיו אנחנו יכולים לדבר רק קצת מה שאנחנו רואים בעינינו, להתחזק בזה בגלות. ובסוף אוכלים את האפיקומן ואז ממשכים ההתנוצצות של לעתיד, שכל זה ע"י שמדברים דיבורי אמונה ומכניסים ללב שהש"ת הוא גבוה יותר מהשגתנו ואין אנו יודעים ומכניסים כלום.

• מגיד •

ואז מגיע מצות הלילה של 'סיפור יציאת מצרים', וכמוכון גם כאן בפשטות צריכים לומר את ההגדה בתמימות ובפשטות בשמחה רבה מאוד. האמת שיש הרבה מה לדבר ולהאריך בזה, אך בפשטות נזכיר מה שאמר רביה"ק ששמנהג ישראל לומר ההגדה בקול רם, וידוע שמורינו הרה"ק רבי נתן ז"ע היה אומר את ההגדה בקול רם ובשגא.

כמוכון שאין הכוונה לצעקה כמו הצעקה בהתבודדות ביערות... ולא של ספירת העומר ב'תתיר צורה'... אלא לומר בקול רם כפי היכולת... ובפרט כשמגיעים לפסוקים של 'ונצעק אל השם' אז הוא הזמן לצעוק בכימים ההם בזמן הרבה. ואם יש ילדים סביב השולחן זו הזדמנות להסביר להם 'ונצעק אל ה' אלקינו' שבני ישראל צעקו להש"ת בואו ונצעק אף אנו - אוייוי - זה מכניס רוח חיים ושמחה בתוך ההגדה...

עכ"פ כמוכון שיעקר היא האמירה, אך כדאי להגיד את זה בקול גבוה עכ"פ, וקצת עם צעקה כמה ששייך, וכמוכון יש את הנוסח והנעימה של כל אחד.

בכל אופן, עיקר המצוה היא להשתדל להמחיש את הסיפור במציאות, כמו שאומרים בהגדה **"חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים"**, והמנהג אצל רבים כשמסתחלים 'הא לחמא עניא' מניחים את המצה על הכתפיים ואומרים "כך יצאנו ממצרים", וראיתי במחזור של איינו הספרדים שם נוהגים שראש המשפחה יוצא מהחדר ונכנס עם המצה על הכתפיים כמו מי שבא מדרך רחוקה, וכל הילדים שואלים אותו "אבא מאיפה באת?" והוא אומר: "אני בא עתה ממצרים", שוב שואלים אותו: "לאן אתה הולך", והוא משיב: "אני הולך לירושלים..." שם כתוב שהם אומרים זאת בלשון ארצית, כי במצרים דיברו ערבית, אני לימדתי אז את הילדים לומר זאת בערבית, והיה להם חיות גדולה מזה... אם זה משמח משהו הוא יכול לומר זאת בערבית...

ושמעתי שיש מנהג אצל הפרסים, שלוקחים בצל ירוק ודופקים אחד לשני על הראש, כדי להמחיש את השעבוד שהוגשים במצרים הכז את בני ישראל. וגם זה מנהג יפה שמכניס חיות ושמחה. עכ"פ רואים שהיה בכל עדה מכלל ישראל מנהגים שמטרתם "להראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים".

וכן יעצור ויסביר בקטע שרואה לנכון להמחיש ביותר את חלק השעבוד וחלק הגאולה. וכמוכון שדברים המעכבים יש יותר להסביר, כמו אצל "רבן גמליאל אומר כל שלא אמר שלשה דברים הללו לא יצא ידי חובתו", שצריכים להסביר בפשטות מהו פסח, מצה, ומרור, "פסח" - הניסים שה' קפץ ודילג מבית אחד לשני, להמחיש זאת על הבתים והבניינים שאנו גרים שם, בבית אחד גר מצרי ובשני יהודי, וה' דילג מבית אחד למשנהו, ובדלתות שפתי כלף קרב פסח פסח ה' על הפתח, והמכה היה רק על המצריים, והם היו מבוהלים מאוד והתחילו לצעוק צעקה גדולה וגירשו אותנו ממצרים.

יש מנהג אצל הפרסים, שלוקחים בצל ירוק ודופקים אחד לשני על הראש, כדי להמחיש את השעבוד שהנוגשים במצרים הכז את בני ישראל. וכ"א יכול לעשות כל מיני דברים להכניס רוח חיים ושמחה בתוך ההגדה...

ולכן לציין מה שכתב הרמב"ם בהנוסח של ההגדה לפני 'הא לחמא עניא' שאומרים שם: "בבהילו יצאנו ממצרים", יצאנו בבהלה. ואפשר להמחיש זאת לילדים איך כל השוכנים שעינו אותנו ותמיד פחדנו מהם הארצית בנו לצאת בחיפזון ממצרים, ועל זה בא ה"מצה" זכר לחיפזון, וה"מרור" בא לזכר המירות שהיה מנת חלקנו בשעבוד מצרים.

עכ"פ הנקודה הוא להכניס את עצמנו בתוך הניסים שהיו, ועיקר המטרה הוא שדברי כל הניסים ונפלאות הללו מטבאים ומדגישים שוב ושוב את האמונה הנצחית - שרק הש"ת הוא מנהל את העולם, הוא אוהב אותנו ונוקם ממי שמיצר לנו, ובהו הדרך הוא ינקום בכל אלו שמענים אותנו היום, יש דין ויש דיין, העולם אינו הפקר.

אפשר גם להרחיב ולדבר - במצרים ולילדים - שכלל ישראל היו בעלי שנים רבות כל כך, עד שהמצריים דימו בעצמם שיכולים למעש מה שהם רוצים, הם עינו אותנו כרצונם, אמנם כלל ישראל התחזקו באמור 'פקודו יפקוד אלקים אתכם' שהש"ת יפקוד אותם וינקם במצריים, וכמו כן יהיה גם בגאולה העתידית לבוא עלינו אחר שנות גלות הארוכים.

במאמר חז"ל שאמרנו "כל המרבה ראה זה משובח" מונח גם יסוד נפלא, כי הרי ה'חייב' הוא לומר בקיצור ענין השעבוד והגאולה ממצרים, כי כל מי שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח - דהיינו פסח על שם פסח ה' על הפסח, מצה כי יצאו בחיפזון ממצרים ולא הספיקו להיכין צדה לדרך ונאפה המצה על הדרך, מרור - על שם שמררו חיי אבותינו, לא יצא ידי חובתו, ונמצינו למדים שבוה מקיימים מצות סיפור יציאת מצרים כהלכה, וכמוכון גם התחלה של 'עבדים היינו לפרעה במצרים ויציאנו ה' משם ביד חזקה וזבועו נטויה', ולולי הגט הזה הרי אנו ובנינו בני בנינו משועבדים היינו לפרעה במצרים, זה עיקר המצוה. ונמצא שמכאן פרט **נכנס בגדר "המרבה לספר ביציאת מצרים", כל הוספת הלשון השעבוד; המכות; הגאולה; דיבורי אמונה בנסים ונפלאות שעשה עמנו הש"ת, כל זה נכנס בגדר מרבה לספר.**

וכל אחד יתבונן באיזהו מקומן הוא יכול להאריך דיבורים וסיפורים, ובהארת האמונה בלבנו ולב צאצאינו, לדוגמא: רבי נתן מאריך עה"פ 'ויצאנו את בני ישראל שדשו חז"ל שמתחילה היה "בפה רך" ואח"כ "בפרך", שכן הוא גם בעבודת הש"ת, שהיציאה מסית את האדם בתחילה "בפה רך", שצריך לעבוד לרחם על הבני בית והצאצאים להביא ממון, וככה הוא

מושך אותו וסופגו הוא נהיה עבד נרצע על הצלב בעו"ז, כך אפשר לדבר על התינוקות שבדורנו, שעבוד מצרים חוזר עלינו חלילה מתחילה בפה ר' ותוצאותיו מי ישער...

עוד יש להרחיב הדיבור על "מלמד שהיו ישראל מצוינים שם" שלא שינו שמם לשונם ולבושם, לדבר על האושר הנפלא שיש לנו שמות של יהודים ולא שמות גויים, ויש לנו לבושים של יהודים, להתנאות בזה שאנחנו הולכים לבושים קדושים וצנועים, ויגבה לבו שאנחנו מדברים לשון קודש וטוהר, ועדי כהנה וכהנה מה שיש להחזיר יראת שמים ומדות טובות ודרכי חיים בהגדה.

• רחצה, מוציא, מצה •

'רחצה' - כאמור הוא הכנה שניה בענין נטילת ידיים לזכות לקבל הארת רצון מופלא בעת אכילת מצה.

'מוציא מצה' - המצה הקדושה שכולה אלקות ומוחין קדושים, אך כנ"ל בפשטותו אנו מקיימים מצות עשה שציינו הבורא ב"ה לאכול מצה "על שם שכשיצאו ממצרים לא הספיק בצקם להתחמץ", הבה נתבונן, כאשר האדם יוצא למסע במדבר שממה בוודאי הוא מכין לעצמו אוכל צידה לדרך, אך כאן יצאו ממצרים באמונה ואפילו צידה לא לקחו עמהם! כי האמינו שהש"ת ימציא להם יד סיפוקם, נמצא הבצק - שהוא המצה - הוא מאכל המורה על שלימות האמונה בו ב"ה! מיכלא דהמינותא!

והש"ת משבח את כלל ישראל על זה "זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלותיך, לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה".

וממנו ניקח לעבוד את ה' - מבאר רבי נתן - שאדם שמתחיל להבין שיש תכלית וצרכים לצאת ממצרים, להיטהר מערות הארץ, מחמכת הטבע, אסור לו להסתכל על שום דבר, וגם צידה לא עשו להם, מגיעים בלבולים מהיכן יהיה לי פרנסה ומאין יהיה לי יד צרכי וסיפוקי. אין הזמן עכשיו למחשבות! עכשיו מצילים את עצמינו! הש"ת בוודאי לא יעזוב אותך לבד!

ישנם אנשים רבים שהיה להם הרבה פעמים התעוררות לקחת עצמם לתורה ותפילה ויראת שמים, אמנם כאשר התחילו לחשוב כך וכך ועברו ימי יומיהם נפלו שוב לגלות מצרים הוא גלות הדעת, כמו שהיו כאלו שרצו לחזור למצרים כשלא היה להם אוכל כאוות נפשם, ככתוב 'ונפשינו קצה בלחם הלקולק', 'זכרנו את הלקויות ואת האבטיחים אשר אכלנו בארץ מצרים', והגם שעינו אותם שם בעינינו קשים ביותר, מ"מ כנראה שבכל זאת הניסיון לכתת למקום ולא לדעת מהיכן יהיה פרנסה קשה יותר... לפעמים יותר קל אפילו לסבול אך לדעת שהוא מסודר בפרנסה...

אך לא כך הוא דרך עבדי ה'. רבי נתן נותן משל לאדם ההולך ביער ומתנפלים עליו זנבלים, אז הוא בורח כל עוד נפשו בו, ואינו עושה חשבונות - הרי אם אברח מאין יהיה לי אוכל... אם אחד בורח מגזלנים ובאמצע נשמתה נעלו מעל רגלו, האם יחזור עליה? ברור שלא! הוא ירוץ יחף וידמם בגולו והעיקר להינצל מדי מבקשי רעתו, כך הוא בעבודת הש"ת, דבר ראשון לברוח מהרע בכל אופן, וזהו הסוד של מצה, מאכל של אמונה, מאכל שמצמיא את מורה על אמונה ובטחון של עם הש"ת!

ומי מדבר על פנימיות המצה שהוא קדושת המוחין, ורביה"ק (תורה ה) אומר שמצה הוא מלושן מצותא ומריבה, שהמצה היא קדושה היא מלחמה וריב עם החמץ שהם המחשבות רעות והרהורים רעים, מקבלים קדושת המוחין באופן נעלה ומרומם ביותר.

מברכים ברכת "המוציא" וברכת "אשר קדשנו במצותיו וציינו על אכילת מצה", וזוכים לאכול המצה הקדושה. והראשונים מביאים דבר נפלא, שהגם שבשאר אכילות אין לאכול במהירות ברעבתנות אלא בדרך ארץ ובמתנות, אמנם לגבי אכילת מצה יש לאכול במהירות ברעבתנות - כמו מי שרעב לאכול, כדי להראות חביבות המצוה, (וזאת מלבד שצריך לאכול ב' כזיתים תוך זמן אכילת פרס).

אה! מאכל קדוש כזה, וכלשונו של מרן החתם סופר ז"ע (ש"ת חרמ"ס קצ"ד) "מצות עשה של מצה משומרת בליל פסח היא יחידה נשאת לנו מכל מצות אכילה שבכל התורה", לאכול את זה בפשטות, אשר קדשנו במצותיו, ממש מ'כאפט זיך צו לאכילת המצה...

כמה שמחה צריך למלא את לבנו בעת אכילת המצה, וידוע מאמרו של רביה"ק שאמר: "אז מ'האלט מצה אין דער האנט, האלט מען גאט אין דער האנט", כולו אלקות, כל חתיכת מצה שמכניסים לתוכנו מכניסים אלקות! מקבלים כוח ועוז תעצומות לריב עם המחשבות לא טובות, להכניס מחשבות קדושות של אמונה וקדושה, מחשבות קדושות של 'לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה', אשרינו מה טוב חלקינו!

• מרור •

אזכרים מרור זכר ל'ומררו את חייהם בעבודה קשה, ופנימיות הענין של מרור הבא אחר אכילת מצה היא, לדעת שכל לקבל מוחין קדושים מוכרחים שיהיה מלושם גם במרירות. אם רוצים לקבל מוחין קדושים מתחיל לעבוד מרירות, מברכים "אשר קדשנו במצותיו וציינו על אכילת מרור" - שהיא מצוה מדרבנן בזמן הזה שאין לנו פסח - ולקוחין את המרירות וטובלים בחרוסת

שהוא אותיות "חס רות", ופירושו שחס רחמנא עלך, ה' ריחם ומרחם עלינו תמיד, ע"י רות - ממנה יצא משיח בן דוד, ומבאר רבי נתן המכוון בזה, שכדי להמתק המרירות הוא ע"י הטבילה בחרוסת, ר"ל שחס רחמנא עלך ושלח לנו צדיק שהוא נשמת משיח.

עוד זאת מבואר בדברי רבי נתן שמרומז בזה שהמרירות בעצמו הוא עם רחמים גדולים - "חס רחמנא עלך" בתוך המרירות עצמו, אהבת ובש"ת אלינו הוא לאין ערוך, וברוב רחמיו נותן לנו רג קצת קצת מהמרירות שבאמת אנו צריכים לתיקון נפשינו, וכדברי רביה"ק (תורה כ"ח) שיש לפעמים חולה שצריכים לתת לו רפואות מרים וחרפים שהחולה אינו יכול לסבול, ואם יתנו לו מיד הרפואות המרים הוא ימות מהרפואות עצמן, וברוחניות דרך השלום להתלבש במרירות, ובכן זהו הענין של מרור ג"כ, לדעת שכל המרירות הוא כולו רחמים וחסדים גדולים.

דבר חידוש יש בספר המידות' ערך ממון (אות ל"ה): "כזית מרור שאוכלים פסח מסוגל לפרנסה", ויש בזה פנימיות נפלא כאשר מאריך רבי נתן בהבלות ברכות השחר (הפלה ה) שעיקר המרירות שיש לאדם היא מרירות וטירדת הפרנסה והממון, שזהו 'וימררו את חייהם בעבודה קשה', והמה דאגות הממון של חכמת הטבע, שתחשבו האדם שחייב לעבוד קשה, והכל תלוי בהשתדלות שלו, וזה שקר וכזב גדול! כי הש"ת הוא הנותן פרנסה ולחם לאכול! וכל ההשתדלות היא רק בחינה שהש"ת רוצה שיבוא באופן כזה, אבל לא של ההשתדלות מביא את הכסף, ומבאר רבי נתן בהבלות ר"ח (הפלה ט) שבהאילת המרור ממש שייכים עלו עצמינו את התיקון הזה: "הזהב שאוכלים מרור בליל פסח ממתקים ומבטלים מרירות השעבוד של מצרים, שהוא מרירות הפרנסה".

ובזה נוכל להבין שמש"כ רבינו שמרור מסוגל לפרנסה, אינו כמנהג העולם שכשאומרים "מסוגל לפרנסה" מבינים שהכוונה לממון ובזינעם, לא כן אצל המקורבים לצדיקי אמת, כי זאת ידוע להם שהסגולה האמיתית לפרנסה זה שאדם יצא מהשקר של חכמת הטבע, וע"י המרור

שאנו ממשיכים התיקון לבטל מרירות הפרנסה - זה בעצמו מסוגל לפרנסה!

ושבו למסקנא: אף במרור ממש יחין מוחין של

הטבע לגמרי, להמתיק המרירות ולדעת שהכל הוא חסדים ורחמים מאתו יתברך עלינו.

• כורך •

הנה ככל שחיפשתי לא מצאתי שרבי נתן דובר על "כורך", אמנם ראיתי דבר נפלא במכתב מהחסידי הגדול רבי אהרן לייב ציגעלמאן זצ"ל, מגדולי אנשי פולין, שמדבר שם מענין המצה שהיא האור של התקרבות לצדיק, שמתקרבים לצדיק - לדעת קדושה שזה המצה, ואחרי זה המרור שזה המרירות, ואח"כ "כורך" הוא כאשר זוכים להאמין שזה הולך יחד, היינו המרור מונח בתוך המצה, שאנו משיגים שכל המרירות שעובר על האדם בגשמיות וברוחניות, הכל מונח בתוך המצה, אמונה שהכל טובה בשביל התקרבות לצדיק! כדי לקבל ולהמשיך הדעת הקדושה! המצה עם המרור הכל הוא התקרבות גדול להש"ת! ולכן אלא יבחר האדם מהמרירות, כי הכל כולל כדי לקבל הדעת קדושה מצדיק האמת!

• שולחן עורך •

הוא ממשין ואומר שם שאחר שמקבלים כזה דעת - גם המצה, וגם המרור יחד עם המצה, שהכל הוא ענין אחד, אז מתיישבים לסעודה, כי כאשר בורו לו לאדם שכל המרירות אינו אלא בשביל ההתקרבות, אז נמתק המרירות' ששון ושמוחה ישגו ונסו יגון ואנחה, ומתיישבים לאכול 'שולחן עורך' ששם היא עיקר הארת הרצון, ואח"כ אוכלים את האפיקומן עם ה'ברך' עם 'הלל' ו'נרצה', שנרצה בגימטריא "משה", היינו שזוכים לדעת האמיתי והנפלא של התקרבות האמיתי לצדיקים.

• צפון •

ואת האכילה קדושה בלילה קדוש זה אנו מסיימים עם הסוד של 'צפון', שהוא אכילת האפיקומן, וכפי שהזכרנו אצל יח"ץ שהוא ענין הדעת קדושה שממשיכים בלילה הזה, שהחלק היחיד גדול הוא 'צפון' ומוסתר לעתיד לכן מניחים אותו, אך עתה אחר כל הדיבורי אמונה ודעת קדושה שהכנסנו בקרבנו, עתה הוא הזמן הראוי לאכול האפיקומן - לדעת שתכלית הידיעה שנדע אשר לא נדע, ותכלית כל העבודות כולם הוא להביא אותנו לידי אמונה תמימה ואיתנה בבורא כל עולמים ב"ה! כי גדול ה' - גאט איז גרויס מ'ווייסט גארנישט!

והדיון הוא ש"אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן", אסור לאכול כלום אחר אפיקומן כדי שישאר טעם מצה בפיו. וזהו התשובה לשאלת חכם "אף אתה אמור לו להכלות הפסח, אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן", אומר ר' נתן דבר נפלא: "אחר הפסח" היינו אחר

"הפה סח" - דיבורי אמונה והלל להש"ת, אחרי זה יש מקום שאין מדברים, הוא יותר גבוה מדיבור, מקום שצריכים לשותק, שם אי אפשר כבר לדבר - "צפון" - "מה רב טובך אשר צפנת ליראיך", שם אסור אפילו לשאול. 'אפיקומן' פירושו אפיקון מן, הסוד של מן, ולא ידעו מן הוא, סוד שלא יודעים כלום, להמשיך שכלל את הדעת הזה שגדלו ה' ומהוללו ולגדולתו אין חקר. להמשיך שכלל שכל מה שנעשה בעולם בכלל ובפרט עמי ו עם כל יושבי תבל, הכל הוא סוד מופלא שאין איתנו יודעים מאומה! "אין מפטירין אחר הפסח" - היא סוד של שתיקה!

• ברך, הלל •

עתה מגיע האדם לתכלית הדיקות בחי עולמים באמירת ההלל בניעמות ובמתקנות: הלל עם נשמת, הלל הגדול שאומרים אך פעם אחת בשנה, 'לעושה נפלאות גדולות לבדו כי לעולם חסדו', שותים כוס רביעי שהוא מכוון נגד תפילה כאמור, מוסיגים הכוס של אליהו הנביא, אומרים 'שפוך חמתך אל הגויים'.

כל זה הוא ממש חלק של דביקות נפלאה, מדברים על גדולת ה' באופן גלוי! על נפלאותיו אשר עשה עמנו מעת היותנו לגוי ועד עתה!

וזהו הזדמנות להודות ולהלל להש"ת בפשטות על כל הניסים שעושה עמנו.

• נרצה •

אחרי שעבר עלינו לילה קדוש כזה עם כל הקדושות הכלולות בו, וזכינו לקיימו בתמימות ובפשטות כאשר תיקנו לנו קדמונינו, אכן מגיעים לתכלית ה"נרצה", להיות רצוי ומקובל להש"ת.

אח"כ מזמרים יגונים נפלאים המבטאים תשוקה וכיסופין להש"ת ולהתגלות מלכותו - שהוא התכלית המקווה מכל הסדר

ככל אופן ומצב אנו מאמינים שכל אחד זוכה לקבל רפואת חיים בלילה הזה! ואף שלפעמים בשעת מעשה כשעוסק בעבודות האלו, רצונו ית' שלא ידגיש האדם שנכנס בו אמונה ודעת ורצונות, אמנם זהו המציאות!

כאמור, וגומרים עם פיוט "חד גדיא".

בליקוטי הלכות מתייחס רבי נתן לפיוט זה חד גדיא, שהוא באמת פליאה ותמיהה רבתי שמסיימים סדר קדוש ומרומם כזה בספור עלום זה.

ומבאר רבי נתן שענין המעשה של 'חד גדיא' הוא להכניס בלב את מה שהזכרנו לעיל, כי הכל הוא המשך גדול: התחלנו עם 'קדש' להמשכת המוחין, ממשיכים עם הבטחון של 'ורחץ - כרפס' ומתקנים המוחין דקטנות, 'חץ' החלק הקטן, והחלק הגדול מוחבא ומוסתר מאיתנו, 'מגיד' דיבורי אמונה ונסים, אחרי זה 'מצה' ו'מרור' ו'כורך' - המוחין והמסתתף, 'שולחן עורך' - הארת הרצון, 'צפון' אוכלים וממשיכים את ההשגה שיש דברים נסתרים, אומרים 'הלל' ואז 'נרצה', שהוא בגימטריא "משה", הדנינו שממשיכים המוחין והרצונות וכיסויים להש"ת, אז כאן גומרים עם 'חד גדיא', הסיפור שמבטא שאכן אין אתנו יודעים עד מה כלל וכלל.

כי ידוע מה ששאל הגה"ק רבי יהונתן אייבשיץ ז"ע שכפי החשבון נמצא שכביכול הקב"ה אינו צודק, כי החתול הגיע לו עונש על שאכל את הגדי, ואילו הכלב לא מגיע לו עונש וכן הלאה, הוא השיב על כך שאכן על החתול מגיע עונש אך מי ביקש מהכלב להתעורב על ריב לא לו, ונמצא שהכלב מגיע לו עונש וכו', הוא אמר זאת כלפי המחלוקת.

אמנם רבי נתן מסביר, שהפיוט הזה מחדד אצלנו שקורים דברים רבים, הוא מכה והוא אוכל אותו, הוא עושה ככה והוא עושה ככה, יש כאן סוד, הש"ת הוא מסבך ומנהל הכל! אין אנו יודעים ומבינים מאומה! אך זאת אנו יודעים שהסוף יהיה "ואתח הקב"ה ושחט למלאך המוות", הוא היום המקווה בו יחשט הש"ת את כוחות הטומאה, ועתה עלינו רק לדעת שהכל מתנהל על ידו הרחומה! צדיק וישר ה' - אל-אמונה ואין עול צדיק וישר הוא'.

וגומרים את ליל הסדר באמירת 'שיר השירים' שהוא כולו כיסופים וגעגועים להש"ת!

ויעזרו הש"ת שנזכה באמת כפשוטו לקיים את הסדר הזה, והעיקר להאמין שכל יודעי מקבל רפואת חיים בלילה הזה! וכמו בגשמיות שיש פעמים שאדם לוקח רפואה ולקוח זמן עד שמרגיש את התועלת, כך גם כאן, יהודי מוכרח את הסדר הזה מ'קדש' ועד 'נרצה' להמשיך את המוחין ולקבל רצונות וכיסופין להש"ת! ואפילו אם אינו מרגיש תיכף - ידע שכך הוא המציאות!